

ZİHNİYET VE KAVRAM DÜNYASI/ÖNEM VE ANLAM

ZİHNİYET NE EMEKTİR?

Zihniyet o ülkedeki insanların özellikle iktisadi meselelere bakış açıları burada devreye giriyor. Çünkü iktisat zihniyeti iktisadi kurumları etkiliyor ve bu yolla iktisadi performansını, etkinliğini bir ülkenin etkiliyor.

- Zihniyet iktisadi kurumları ve ekonomik etkinliği arttırıyor.
- Zihniyetler arasında toplumdan topluma fark var.
- Zihniyet dediğimiz zaman özellikle iktisadi, maddi hayata karşı bir tavır alışını ifade ediyor.
- Aynı toplum içinde katmandan katmana zihniyet farklılığı var. Mala mülke maddi olana bakış açısının tavır alışını farklılaştırdığını görüyorsunuz.
- Toplumlar arası ülkelerde gördüğümüz iktisadi farkların bir kısmı zihniyet farklılığından kaynaklanıyor.
- Bugünün dünyasını anlamak istiyorsanız özellikle gelir farklarının gelişmişlik farklarını anlamak istiyorsanız ve kalkınma sorunları ile ilgileniyorsanız zihniyete eğilmek gerekiyor.
- Zihniyet çalışmasının önemi iktisadi meselelere insanın iç dünyasını katmasıdır.

ZİHNİYET: KAVRAM DÜNYASI

- Alman tarihçi okul (Weber, Sombart) klasik iktisada tepki olarak doğmuş.
- Alman tarihçi okul serbest ticaret ve iktisadi liberalizmi savunurlar.

TÜRKİYE' YE ZİHNİYETİN GELİŞİ:

- ikinci dünya savaşı sırasında almanyadan Türkiye'ye gelen iktisatçılarla zihniyet Türkiye'ye geliyor.
- alman öğrencilerinden Sabri Ülgener zihniyet çalışmalarını başlattı Türkiye'ye bu şekilde zihniyet geldi.

ZİHNİYET DEDİĞİMİZDE NEYİ ANLAYACAĞIZ

- Türk dil kurumu zihniyeti anlayış olarak açıklamakta
- kelimenin kökeninde zihin yani Arapça akıl bulunmaktadır.
- durkheimin dediği gibi zihniyet bir akıllar bütünü bir kolektif şuurdur.
- zihniyet değişimi olabilir
- zihniyet katı değil
- iktisadi zihniyetimiz, iktisadi dünyamızı nasıl göreceğimizi bize söyleyen bir bütün olarak görürüz.
- iktisadi zihniyetimiz iktisadi alanı ve o alana ait olan şeyleri nasıl göreceğimizi ve nasıl değerlendireceğimizi bize söylüyor.
- iktisadi zihniyet iktisadi dünyayı anlama ve anlamlandırma biçimimizdir bu aynı zamanda onu nasıl yöneteceğimizide gösterir.

-buradan iktisat yöntemi ile ilgili çok önemli bir sonuç çıkar:

-evrensel iktisat zihniyetinden bahsedemiyoruz

-ülgener iktisat zihniyetini dünyaya ve dünya ilişkilerine içten doğru bir tavır alış olarak tanımlar
ülgener bu tanımla iktisadi zihniyeti bilince veya bilinç altına ait olabilen ve iktisadi yaşamımızı ilgilendiren telkinler manzumesinden bir parça olarak tanımlar.

-dünyaya ve dünya ilişkilerine içten doğru bir tavır alır.

KAPİTALİST ZİHNİYETİN ÖNE ÇIKAN ÖZELLİKLERİ OLARAK;

-maddiyatçılık

-tasarrufçuluk

-rasyonellik ve daha fazlasını kazanmaya yönelik çabaya karşı olumlu bakış sayılabilir.

.....

-weber kapitalist gelişmeyi Protestan ahlakına bağlamış.

PROTESTAN AHLAKI NEDİR:

-çalışmaya karşı pozitif tutumdur.

-çalışmayı tanrının lütfunu aramak olarak görür.

-tasarrufa iyi bakar savurgankığa iyi bakmaz.

-tanrı tarafından verilenin etkili bir şekilde kullanılması olarak bakar.

-tanrının lütfunu aramak için tasarrufunu yatırıma dönüştürür.

Böylelikle kapitalizme geçeriz.

KAPİTALİZM NEDİR:

-sermayeye yönelik rejim demek.

- kapitalist zihniyette sermaye zihniyetidir.

WEBER KAPİTALİZMİ:

-tanrı lütfu için çalışan çalıştığı için korunan savurmadığı için tasarruf eden tasarrufu sermayeye yatıran birisi kapitalizme giriş yapmış oluyor.

WERNER SOMBART

-iktisadi faaliyeti fikri ve manevi faktörler olarak tanımlıyor norm ve kurallardan bahsediyor

-kısaca iktisat sujesinde canlı olarak yaşayan motifler toplamı

ZİHNİYET AHLAK ANLAYIŞI:

-protestan ahlak ile zihniyet ahlak anlayışı farklı söyler.

-iktisat zihniyet ile iktisat ahlak farklı ama birbiri ile alakalıdır.

ZİHNİYET Mİ İKTİSATDI TECRÜBEYİ BELİRLER YOKSA TERSİMİ:

-hocanın cevabı ikisi birlikte

ÖRNEK-

Covid, teknoloji

-maxa göre ekonomi belirler zihniyeti, üretim ilişkileri merkezli max.

- weberde zihniyet ahlak ekonomiyi belirliyor, Protestan ahlaka bağlıyor.

-kapitalizm floransada,italyada çıktı.

-zihniyetin adaptif bir durumu var evrilir.

-ülgenerin yukarıdaki soruya verdiği cevap:

a casuel metotudur yani ikisi birlikte evrilir. Tarih ve coğrafyayla evrilir.

-Türkiye için zihniyet dini ve askeri kültür.

ZİHNİYETİN KAYNAKLARI

1) Zihniyetin doğrudan ifadeye yarıyan yollar:

- Bir ülkenin zihniyetini ortaya koymak istiyorsak buradan yararlanacağız.
- İktisadi aktörlerle yapılan birebir görüşmeler
- Hatıralar
- Mülakatlar
- Otobiyografiler, kişisel notlar vs.
- Bunlardan zihniyet ortaya çıkar

2)) Zihniyetin dış görünüşleri

-iş yerleri

-köy kasabaların organizasyonu; limanlar, kanallar, vakıflar, su kanalları

-sanat; şarkılar, müzikler, diziler, mimari edebiyat eserleri, medya, heykel.

* bunlara bakılarak iktisadi hayat, zihniyet öğrenilir.

3)) Hukuk kuralları:

- zihniyeti anlamamızda yardımcıdır.

-rekabate dair hükümler.

-reklamlara ilişkin hükümler.

4)) Ahlak kuralları:

-zihniyetle ahlak farklıdır ama aralarında bağ var.

5)) Kamuoyu yansımaları:

-itibar edilen ve horlanan tipler.

-deyişler, atasözleri: icat çıkarma.

6)) Gruplar arası ilişkiler:

-değişik toplum kesimlerinin birbiri le ilişkileri.

ÖRNEK:

-işçi işveren ilişkileri

-jenerasyon arasındaki ilişkiler; büyük küçük ilişkileri

* zihniyetle ilgili fikir verir.

7)) Politika seçenekleri:

-yönetim biçimi

-iktidarın tipi

-müdahaleci veya serbestciyetçi politika tercihleri.

-uyguladığı ekonomik politikalar.

.....

*zihniyet kaynakların biz en çok zihniyetin dış görünüşleri yani ikinci maddeye ağırlık vermeliyiz, kültür ürünlerine bakmak, mimari, edebiyat, medya.

*birinci madde yani zihniyeti doğrudan ifadeye yarıyan yollar dışındakilerin hepsi zihniyetin dolaylı ifadeleridir.

*birinci madde doğrudan ifadelerdin, doğrudan kaynaklarıdır zihniyetin.

(zihniyeti doğrudan ifadeye yarıyan yollar)

*zihniyetin doğrudan ifade kaynakları yani birinci madde hem çok kıt hemde güvenilirlikleri sınırlıdır. Bu yüzden zihniyet araştırmalarında dolaylı kaynaklar daha çok kullanılmak durumundadırlar.

*sanat özellikle edebiyat zihniyet araştırmalarında başvuru bir kaynak durumundadır.

ZİHNİYET ARAŞTIRMALARI İKİ KOLDAN YÜRÜR:

1)) Önce zihniyetin ait olduğu çağ ve bölge verilerek genel bir görünümü verilir.

2)) sonra köklerine ve kaynaklarına inilir.

ZİHNİYET ARAŞTIRMALARININ GENEL PLANI:

1)) Tipik aktör; ideal tip yaklaşımı denir.

2)) Dönemin baskın olan zihniyetini kullanacaksınız.

*lüks yaşam günah(kahienizm)

*Osmanlıda kör payı var,fiyatlara müdahale var,kısıtlar var,lüks yaşam günah(kahienizm),savurganlık haram

WEBER KAPİTALİZMİ:

- Tutumlu düzgün yaşam
- çok çalışma
- rasyonilize göre hareket etme
- tanrı için çalışma
- insanların eşkıyalık yerine korsanlık yerine ticaret yaptığı
- savurganlık yapmadıkları
- endüstriye yönelik
- üretimin artışına yönelik

Bir şey olarak görüyor weber kapitalizmi.

İKTİSAT ZİHNİYETİNİN OLUŞUMUNDA DİNİ FAKTÖRLER NE KADAR ÖNEMLİ

- Dini faktörler belli bir önem taşırlar özellikle kısıtlar konusunda belli bir önem taşımaktadırlar
- Dini faktörler zihniyeti etkilerler ama iktisadi gerçeklik devreye girdiğinde ve kolaylıkla terk edilebilirler

İKTİSADİ DÜŞÜNÜŞÜN ZİHNİYET TEMELLERİ

SUFİZM-YOKLUK

1))Ortaçağ

Rumi:Romalı demek

**dünya ahvalini kıtlık ve bolluktan cenk(savaş)ve sulhtan(barış) ve bir sürü mihnet ve meşakketten ibaret bil1))Kıtlık,bolluk(konjontür dalga) gıda kıtlığı,bolluğu var dönemde zihniyetten bunu çıkarıyoruz

ORTAÇAĞ DÖNEMİNİN İKTİSADİ KOŞULLARI VE ZİHNİYETİ:

- 1))Kıtlık,bolluk(konjontür dalga) gıda kıtlığı,bolluğu var dönemde şiirden bu zihniyeti çıkarıyoruz
- 2))Savaş barış yaygın
- 3))Yokluk

Bu şiirden o dönemin çok zor olduğunu çıkarıyoruz

*bu şiirden o dönemin zihniyeti zihniyetle iktisadi gerçekliğin birlikte evrilmesi

*mevlananın düşünce akımı : tasavvuf , sufilik

*kapitalistin yavaş olma nedeni : tasavvuf

*tasavvuf zihniyeti dünyaya karşı mesafeli

1))OTRAÇAĞ DÖNEMİNİN GENEL VE ZİHNİYET ÖZELLİKLERİ

*Hem anadoluda (ortadoğuda) hemde avrupada bu dönemle ilgili hem doğu hem batı ORTAK OLAN ÖZELLİKLER var

DOĞU VE BATIDA ORTAÇAĞDA ORTAK ÖZELLİKLER

- 1))Her iki bölgedede imtiyazlı sınıfların var olması ;ağalık , lordluk, efendilik, şövalyeler,köylüler,rahipler-şuur bilinci zihniyeti bu
- 2))Gösteriş ve tehaküm(hükmetme) hevesi var
- 3))Halk tabakasında durgun(statik) hayat anlayışı
- 4))Daha alt katmanda köylü sınıftan tevekkül itaat ve teslimiyet beklentisi
- 5))Hem avrupada hem bizde halkın çoğunluğu kırsal kesimde yaşıyor kendi kendine yeten bir yaşam

**gelenekselcilik hakim

- 6))Şehirlerde esnafta rekabete karşı topluluk ve dayanışma vurgusu
- 7))Geleneksel iş yapma ve zanaat anlayışı

HEM AVRUPADA HEM BİZDE GENEL ÖN PLANA ÇIKAN ORTAK ÖZELLİKLER :

- ESNAFLAŞMA
- GELENEKÇİLİK
- AĞALIK VE EFENDİLİK ŞUURU
- PİYASAYA MÜDAHALE UYGULAMASI
- RASYONİLİZM YOK

.....

ORTAÇAĞ İKTİSAT ZİHNİYETİ

1))ORTAÇAĞ SİYASİ VE POLİTİK YAPI

- Siyasi ve politik yapı büyük toprak mülkiyetine dayalı
- Statü dağılımı konumların dağılımı,toplumdaki mevkilerin dağılımı bu toprağa dayalıdır

-Statü dağılımı toprağa dayalıdır

*büyük toprak mülkiyeti

*toprağa dayalı hakimiyet

*toprağa dayalı statü dağılımı

*hiyerarşi toprağa dayalı

2))ORTAÇAĞDA İKTİSADİ MALİ YAPI

- Servet anlayışında da toprağın önemi büyük
- ayni iktisat ; trampa ekonomisi değil tokuş ekonomisi parasal olmayan ekonomi

*şehir etrafında ve dışında tarım

*şehir içinde çarşı esnafı ve loncalar

*ama ticaret merkezleri hariç

3))ORTAÇAĞDA HAYAT VE SOSYAL YAPI

-Toprak rejimine bağlı ağılık ve eşrafılık

**eşraf:etkili kişi ,şerefli

-Asıl ve nesep iddiası , önemi (toprağa dayalı soyluluk)

-toprağa dayalı hareket kabiliyeti düşük servet ve değer anlayışı

-dinanizme uzak lonca meslek örgütlenmesi

-mistik din anlayışı

-dine rasyonel bakış açısı yok

DOĞU VE BATIDA OLAY NEYDİ ?

-Batı 13. 14. Yy itibaren ortaçağdan uzaklaşmaya başladığı görülüyor.

-Doğuda ortaçağ devam ediyor, ortaçağa dönüş yada ortaçağa bağlanma söz konusu.

-Hem batıda hem doğuda ortak bir gözlem.

-Ticaret merkezi olan şehirlerde iktisadi sosyal yapı farklı görünüm veriyor.

İKTİSADİ DÜŞÜNÜŞÜN ZİHNİYET TEMELLERİ

-Ortaçağ üzerinden hareket ederler

-zihniyet tarihle çok yakından alakalı

*Zihniyet tarihin içimizden geçip dışarıya yansıyan hali dışarıdaki görünüm.

ZİHNİYETİ GÖRMEYE ÇALIŞIRKEN NERELERE BAKIYORDUK

1- doğrudan kaynaklara bakardık

-doğrudan bireylerle görüşmeler, otobiyografi

2- dolaylı kaynaklar

-dönemin edebiyatı, şiir, mimarisine bakıyoruz

ORTAÇAĞ DÖNEMİNİN 3 ÖZELLİĞİ

1- Esnaflaşma

Burjuva – reaya – beraya – bourgeois

Kara kemal'in hatası

ESNAFLAŞMA İLE BURJUVA ZİHNİYETİNİN ARASINDAKİ FARK:

- Burjuva ve esnaf arasındaki zihniyet farkını anlayınca Avrupa'nın dönüşümünü de anlıyorsunuz
- Avrupa bir dönem sonra ortaçağ zihniyetini kırıyor başka tarafa yöneliyor orada olan şey aslında burjuva değerlerinin zihniyetinin ön plana çıkmasıdır.

BURJUVA: Şehirde yaşayan anlamına geliyor.

- İşini rasyonel organize etmeye çalışan
- Rekabete olumsuz bakmayan esnafların aksine
- Kazandığını işe yatıran
- Rasyonel olması, gelenekçilikten uzak olduğunu gösteriyor Burjuvanın

ESNAFLAŞMA ZİHNİYETİ BÖYLE BİR ŞEY DEĞİL:

- Sosyal emekçi
- Dışa kapalı
- Rekabete kapalı

REAYA: Kırsalda yaşayan halka denir

Beraya: Şehirde yaşayan halka denir, Burjuvanın tam karşılığı bizde beraya

*Burjuva ve esnaf ile ilgili kitabın ismi : Kemal Tahir =Kut Kanunu

- Bu kitapta burjuva ile esnaf arasındaki fark anlatılıyor
- İttihatçıların ve inkılapçıların mücadelesinden bahsediyor
- Bu kitaptaki Kara Kemal adlı karakter gerçek bir karakter
- İttihatçıların ekonomi bakanı Kara Kemal esnaf birliklerini kuran adam

*Burjuva feodal ortamda ortaya çıkar

*Burjuva kazandığını yatırır

*Burjuva rekabete iyi bakar

*Burjuva özgürlük ister

*Ortaçağ iktisat zihniyetinin birkaç öne çıkan özelliği

-Ağalık ve efendilik şuuru

-Gelenekçilik

Ece Ayhan = Abiler-Ağa-Bey

Abdurrahman-ı cami Ne fahatül-üns (1478) anlamı: Güzel kokulara yakınlık

-Ademoğlu üç fırkadır: Ümera, Umela, Fukara (Anadoluda ortaçağ döneminin sınıfları)

Ümera: Emirler Demek (Yöneticiler, Devletin sahipleri)

Ulema: Alim kelimesinin çoğulu alimler demek, dini yapıdan ayrı değil, din alimi

Fukara (Avrupada) : 1- yönetici soylular

2 -Ulema yerine ruhban, rahip sınıfı var

3-Pedins (köylü)

Ruhani derebeylik

ESNAF: Avrupada lonca adında örgütleniyor esnaf

-Bizde esnaf fütüvvet, ahilik olarak örgütleniyor

-Fütüvvet Abbaside ilk olarak ortaya çıkıyor

FÜTÜVVET: Yüksek bir insani ideal (cömertlik, mertlik) anlamında kullanılır.

AHİ: Eli açık cömert anlamında

*Fütüvvetin reisi ahi

FÜTÜVVETİN FONKSİYONU: Sanat erbabının iş ahlakı ve disiplini

-Geleneği koruma

-Düşkünü kollama

-Fiyat rekabetine hiç hoş bakılmıyor (hem doğuda hem avrupada)

-Fiyat kırma hoş karşılanmıyor

-Rekabete karşı koruma, rekabete çok olumlu bir bakış yok

-Zanaate giriş çıkışa yer değiştirmeye yönelik düzenlemeler

FÜTÜVVETNAMELER: Fütüvvetler hakkında bilgi sahibi

ESNAF TOPLULUKLARINA AİT ESERLER

-Fütüvvetnameler

ÖRNEK: Ahmet Bin İlyas, Tuhfetül ve saya (öğütlerin güzel tarafı)

-Gelenekçilik

-Gelenekçi toplumun iktisadi zihniyeti

-Dini referans çok var

ESNAFTA ZİHNİYET (hem doğu hem batı iki tarafta çok yakın)

DÜŞÜNÜŞ TEMELLERİ (hem Avrupa hem doğu)

GELENEKÇİ TOPLUMDA: Değişim istenemez

- Teknik gelişmeyi düzenleyecek bir sistem yok
- Yer ve iş değiştirmeye sıcak bakılmaz
- Babanızın mesleğini devam ettirmeniz isteniyor
- Fütüvvet

EŞYAYA BAKIŞ: Ortaçağ zihniyetinde eşya finansal tarafıyla görülüyor

- Eşyaya karşı duygusal bağ var özellikle toprağa karşı
- Eşya mali tarafıyla görülmez
- Kapitalist, tüccar, Burjuva, İdeal tipi eşyaya bakışı bunlar eşyaya finansal olarak bakıyor, duygusal bir bağ olarak bakmıyor mali olarak bakıyor , rasyonalizme götürüyor sizi
- Esnaf kendinden bir şey olarak bakıyor eşyaya , soyut

WEBER KAPİTALİZMDE EN ÖNEMLİ RUHU NE OLARAK SÖYLÜYOR?

CEVap: RASYONOLİZASYON

GÖTÜRÜ BAKIŞ:Ayrıntıcı olmayan bakış

Muhasebe kayıtları il:Floransa

Elif okuduk ötürü

Pazar eyledik götürü...

Bu şiirde:dünyadan çekilme piyasadan çekilme

ŞİİR YORUMU:eleştirilen akım tasavvufta Batınlık bunu eleştiriyor..ülgener mevlanayı okadar yemez batınlığı eleştirir Melamiliği över tasavvufa göre onu daha hoş görüyor

AVRUPADA YENİ ORTAYA ÇIKAN ZİHNİYET ;artık duygusal değil bir sayı bir para bir finansal olarak eşyaya bakmaya başlıyor :tüccarın bakış açısında zaten budur

-GELENEKÇİ TOPLUMDA HİÇBİR HAREKET YOKMU?

-böyle bişey yok-GELENEKÇİ TOPLUMDA KAZANÇ HEVESİ MEVCUT DEĞİLMİ:

-alabildiğine var

-RİSK OLMA GÖÇ ETME VARMI :

-var

Bunlar var ama istenmiyor

AHLAK VE ZİHNİYET

RUHBANIN , RAHİBİN KARŞILIĞI:ULEMA

ZİHNİYET DEĞİŞTİĞİNDE AVRUPADA NE OLUYOR :

Servetin yok edilmek yerine tekrar işletmeye konulması fikri ortaya çıkıyor weberin kapitalist dediği şey bu : servetin sermaye olarak görülüp tekrar işe yatırılması ve büyütülmesi

İLK KAPİTALİZM:WEBERYEN KAPİTALİZM

ORTAÇAĞ OSMANLIDA : şirket yok ortaklık var

*bizde orijinal kurumsal icat olarak vakıf batıda şirket

İKTİSADİ ZİHNİYETİN DÜŞÜNÜŞ TEMELLERİ:

1))Basit ihtiyaç temini –Kar/kazanç prensibi,vakıf

2))Statik iktisat zihniyeti yada atılğan/dinamik iktisat zihniyeti

3))Gelenekçi iktisat zihniyeti-rasyonolist iktisat zihniyeti,şirket zihniyeti,lonca fütüvvet zihniyeti

4))Diğerkam(bireysellik)diğerkam ve dayanışmacı(mütenasit)iktisat zihniyeti-hodgam(egoist-bireycilik)iktisat zihniyeti

*toplumda bunların bir karışımı bulunabilir:hem bireyci hem egoist gibi

*ön plana çıkarı keşfetmek gerekir

*zihniyet katıdır ama değişmezde değildir

*zamanla hakim zihniyet değişebilir

Ahlak-girdi , zihniyet-çıktı

ZİHNİYETİN SOSYOLOJİK TANIMI:Birey tarafından özümsemiş mantık ve inanç unsurlarını içeren yargılar ve düşünceler bütünüdür

Ahlak zihniyetin oluşmasında bir girdi gibi

İnanç giriyorsa ahlakda giriyor çünkü ahlakın kaynaklarından biride din

ÜLGENERİN ZİHNİYET TANIMI:Eşyaya karşı içten doğru bir tavır alış dünyaya karşı içten bir tavır alış içinizden gelen ..Ahlak bunun tersi ahlak biraz dıştan gelir ama zihniyet içten

ZİHNİYET:Kollektif şuur durkheim

SOMBARTIN AHLAK GÖRÜŞLERİ :

Sombartta weberden çok farklı noktalar var

SOMBARTTA ZİHNİYETİ KAPİTALİSTİ BELİRLEYEN 3 TEMEL VAR:

1))Biyolojik faktörler

2))Ahlaki güçler

3))yetenekler-tarihten gelen teknik yetenekler

SOMBARTA GÖRE ZİHNİYETİ ETKİLEYEN AHLAKİ GÜÇLER :

1))Felsefe .Ahlak felsefesi

2))Dinsombarta göre ahlakın kaynakları bunlar

*Sombarta göre kapitalist zihniyetin kaynaklarından biri sombart derki batı iktisadi zihniyetinde çok göz önüne çıkan bir faydacılık ilkesi vardır (antik ahlak felsefesi)

Morcius Aurelius'kendime düşünceler',yararcılık

Marcus diyorki :

-doğaya bakarsanız yararlı olduğunu görürsünüz

Albert-tutkular ve çıkar

*herkes kendine yararlı olanın peşinden koşturuyor oysa yararlı olan doğanın yasalarına uygun olandır

Adam smit:milletlerin zenginliği-doğal düzeni ve yararcılığı birleştiriyor

Bu alıntılarda 2 temel nokta var :

1))yararcılık erdem olarak gösteriliyor

2))

Adam smith:iktisatçı değil ahlak profösörüdür

Ksenophones,oecenomicus(sombart)

'yasal yollardan zenginleşmek istiyorum'

'insanın dostlarını ve tanrılar hak ettikleri şekilde onurlandırmasının'

Yani bunları yapabilmek için zenginleşecekmış

'bir yandan savaşa hazırlanırken ..'

Bu bir erdem olarak gösteriliyor

Servet edinmek ne zaman erdem oluyor:

-tanrıları onurlandıracaksan

Kapitalist dönemde weberde biz bunu nasıl görüyoruz ?

-tanrının lütfu ve onurlandırmak

Servet edinilebilir ama onu yok etmek üzerine

Batı ahlakında servet edinmeye kötü bakılmıyor

*zihniyetin ahlaki temellerinde birinci kaynak ahlak felsefeseydi ikinci kaynak dindi

*weber karminizm üzerinden düşünüyor

*weberde Protestanlık sizi kapitalizme götürürken sombart da tamö tersi kapitalizm protestanı etkilemiş

*sombarta göre Katoliklik Protestanlığa göre daha etkili kapitalist zihniyetin ortaya çıkmasında

*Katoliklik:kiliseye bağlılık , evrensel demek

*Protestan:protesto etmekten geliyor Katolik ruhban sınıfını protesto ediyor

*Ülgener Protestanlıkla bizde Melamiliği karşılaştırıyor.melamiliğin protestana yakın olduğunu söylüyor

*Melamilik:yerme kelime kökeni eleştirmek tasavvuf anlayışını eleştiriyor

*sombart diyor ki Protestanlıktan çok Katoliklik etkili oldu çünkü 15.yy kadar Avrupa çok etkili

*albert ailesi:katolikti

*itilya şehir devletlerini kapitalist olarak nitelendiriyoruz bunlar da katoliti.

*papalığın ekonomik faaliyetleri:

1)) Vergi toplama

2)) Bankacılık, finans

* papalığın kendisi ekonomik

*ingilterede kilise var ingiltereden vergi topluyor

*sonbart-yahudilerle modern kapitalizm

*skolastik felsefe:

-manastır sisteminden çıkmış

*aquinal tomos-katolik sistemden çıkma bir adam bunların erdem olarak sunduğu şeyler:

-çalışkanlık, tutumluluk, dürüstlük

*faiz yasağının kapitalist gelişmeyi beslediğini öne sürüyor sombart

*Protestanlık weber in söylediği çok etkili olamaz diyor sombart. Çünkü Protestanlığın yükselişi 17. Y.y sonlarında etkili.

*sombart Protestanlığın kapitalizme destek değil engel olduğunu söylüyor.

* kapitalizm Protestanlığı değiştirmiştir

*sombart en önemli dini kaynak olarak en çok Yahudiliği, Katolik ile birlikte Yahudiliği görüyor.

* faiz yasağının uygulanmasında Yahudilikte farklılık var

* iktisat ve zihniyet üzerinde etkisi en güçlü olan Musevi(ödünç verme)

* Yahudiler ticaret özgürlüğünü savunuyorlar, yabancıya karşı justum pretium yok uygulamıyorlar daha çok tarihsel reklam ve fiyat kırma.

* sombart zihniyetin en önemli kaynağı olarak dini söylemiyor, din zihniyetin doğru bir kaynağı olarak değil ahlakın bir kaynağı olduğundan etkili olabilir.

* ahlakın zihniyetle alakası var

Protestanlık:

- 17. Y.y sonlarında etkili olmaya başlıyor.

- Sombarta göre Protestanlık bir ahlak kaynağı olarak kapitalizme destek değil engel.
- Daha çok kapitalizm Protestanlığı etkilemiş, fakat katolikten de çok Yahudiliğin etkili olduğunu söyler.

Sombarta göre kapitalist zihniyeti etkileyen faktörler:

- Erdemler ahlak-bir kısmı felsefeden bir kısmı inançtan geliyor
- Kapitalist zihniyetin erdemler kısmı ahlaki güçlerin etkisi altında
- Kapitalizmin ilerleyişinde dinin etkisini kaybetmesi de gerekli
- Kapitalist zihniyetin erdemler kısmı ahlaki güçlerin etkisi altında ama kapitalist zihniyet erdemler, ahlak, yetenekler ve tekniklerin bir bileşimi (bunlar ahlak ve zihniyetin kaynakları)
- Sombart sadece ahlaka değil felsefeyede önem veriyor.
- Kapitalizmin ilerleyen aşamalarında dinin geri çekilmesi
- Sanayi devrimi ile sanayi kapitalizmine geçildi
- Nietzscheye göre dini kaybettik

WEBER

- Protestan ahlakı ve kapitalizmin ruhu diye kitabı var
- Merkezde din var, bir mezhep ve o mezhebin kolları var, o mezhep Protestanlık, karmanizm var İngilterede hristiyanlık.
- Protestan etik ve kapitalizmin ruhu
- Kapitalizm ve kazan çevesi
- Kazan çevesi sadece batıdamı var diye soruyor weber. Cevap EVET
- Kapitalizm kazan çevesimi diye sorguluyor weber. Cevap EVET

Kapitalist ruh nedir?

-mübadeleyle dayalı vurgunculuk dışı barışçıl kazanç verimlilik rasyonel hesap işletme disiplini

1))mübadeleyle dayalı bir sistem var

2))heveslerin barışçıl şekilde karşılanması söz konusu barışçıl kazanç odağı var vurgunculuk dışı kazançtan bahsediyor

-ticaretle mübadele ile kazanç olacak

3))verimlilik bu ruhun merkezinde olacak,maliyetleri düşürmeye çalışacak,kazanç üretim artırılmaya çalışılacak bu da sizi rasyonel hesap yapmaya yönlendiriyor,disiplinli bir şekilde faaliyeti yönlendirmeye yarıyor

*rasyonel;geleneğe karşı ilk defa floransada yapıldı,maceracılık dışında istikrarlı

*batıda başladı zihniyet ve ruh

AVRUPA DIŞINDAKİ BÖLGELERDE NE VAR BAKTIĞIMIZDA (HEM DOĞUDA HEM BATIDA OLAN ŞEYLER)

Başka bölgeler:

-kent

-kırsal

-kar kazanç evresi var

- weber e göre kapitalist işletmede yok değil var yani ticarethaneler var bunlarında kar kazanç hevesi var. Kent kırsal ayrımı orda da var.

* olmayan şey zihniyet ve kapitalizm (doğu ile batı arasındaki fark)

* weber Avrupa dışında da birkaç kapitalist çeşitler var diyor ama avrupadaki kapitalizm rasyonel kapitalizm (batıya özgü)

*batıda doğudan farklı olan rasyonel kapitalizm

- batı tipi kapitalizm (rasyonel kapitalizm) diğer farkların yanında :

Burjuva burjuvazi proterya (batıda olan doğuda olmayan şeyler)

* sermayenin sürekliliği yok

Burjuva nedir ?

*reaya-kırsal

*beraya-kent, burjuva değil

* kale duvarı arasında yaşayan kentli

* feodal kentler daha serbest batıda

* reaya beraya feodal sistemin dışında,

Burjuva : bunlar orta sınıf burjuvazi, bunlar ticaretle zenginleşmekte olan bir sınıf, bunlar Rönesans kültürünü çok içine sindiren tipler, bunlar rasyonalizme önem veriyorlar.

- Kültür merakı olan sanat merakı olan bir sınıf
- Weber in ahlakla ilgili olarak söylediği şey temel olarak şu: bir ahlak tipi olarak Protestanlık ahlaki kalminizm kolu etkili Protestanlıkta kapitalizme çok uygun insan tipi üretiyor weber e göre bu ahlak. Weber bir istatistikçidir.

Protestan ahlakı ve zihniyet

Dayanaklar:

- 1985 lerde sermaye artışından kaynaklanan vergilere bakıyor weber.
- Bunlara bakarak sermayeyi arttırma konusunda Protestanların başarılı olduğunu Katoliklerin nispeten görece başarısız olduklarını söylüyor.
- Bunada sombart diyecektir ki: Protestanlarda bir milyon vergi var Musevilerde dört milyon düşüyor o zaman Museviler daha başarılı görünüyor diyeceklerdir, Protestanların sermayeyi büyütmede daha başarılı olduğunu söylüyor.
- Sermayeyi büyütme kapitalizmin bir boyutudur.
- Protestan ve Yahudilerin başarısı dışlanma ve azınlıklardan dolayı dışlanmış olmaları ile alakalı
- Weber e göre Katolikliğin bu asketik özelliği bu sermaye konusunda başarısızlık getirmiş olabilir

Asketik: dünyadan çekilen, dünyadan mesafeli

- Weber e göre Katolikliğin asketik özelliği dünyaya mesafeli olmayı aşılamış olmalı
- Kapitalist ahlak ve zihniyette weber e göre yaşamın amacı kazanmak.

ÖRNEK: ABD nin kuzey ve güney eyaletlerini örnek gösterir.

- Alman tarihçi okulunda bir metot var bunlar ideal tip üretiyorlar yani bir dönemin zihniyetini ortaya koymak istedikleri zaman bir ideal tip tanımları var

ÖRNEK: kırsalda feodal bey.

Kapital ideal tip özellikleri:

- Yaşam amacı kazanmak
- Amaç gösteriş yapmak değil sadece kazanmak (abd kuzey güney)
- Fark edilme endişesi yok
- İstihdam sağlama
- Kentinin ilerlemesine katkıda bulunmak erdem ve haz verir
- Ksonephones in zenginlik ahlakı ile karşılaştırınız :
- Kazanmak yaşam amacı

Abd nin kuzey ve güney eyaletleri arasındaki fark:

- Abd güney kuzeye göre gelenekçi olarak daha fakirdir.
- Güney kurulduğunda kazanca yönelik ama kapitalizm kuzeyde daha fazla serpildi, kuzeyli vaizler
- Buna dayanarak sebebin din olduğunu iddia eder

- Maddiyatın dine değil dini inançtan maddiyata giden ilişki
- Kapitalist ahlak daha çok endüstriyel bir ahlaktır
- Kapitalizmde ilerleyen kuzey Amerika olmuştur
- Weber: güneyde toprak ağları vardır, siyahi tarım köle tarımı yaparak zenginleşmeye çalışmaktadırlar bunlar aristokratlardır
- Weber : kuzeydeki tipler ise Protestan, rahipler, vaizler ve onların çevrelerinde örgütlenmiş insanlardır
- Weber diyor ki kapitalizmin sebebi dinidir.
- Maddi gelişmenin sebebi dinidir diyor weber

Kapitalist ideal tipin özellikleri:

*gösterişten uzak bir adam,fark edilme endişesi yok(bu onu aristokrasiden ayıran bir şey)toprak ağları felan tam tersi

*bu adama istihdam sağlamak yani iş sağlamak kentinin ilerlemesine katkıda bulunmak erdem olarak yetiyor erdem ve haz verir

Başka bir zihniyet olarak ksenophanes:

*ksenophanes erdemli tipi ile weberin ideal ideal tipi ile ne gibi bir fark var (ksenophanesin zenginlik ahlakı ile karşılaştırm)

Ksenophanes erdemli tip:sombart ideal tip

*ksenophanes erdemli zihni gösteriş ve şaşaya yönelik bir anlayış içerisinde fakat burada kentin ilerlemişine katkıda bulunmak söz konusu bir burjuva erdemi olarak ilerleme devreye girdi burada

Bu kültürle kapitalizm arasındaki fark:

-birinde gösterişle yok ediyorsunuz

-öbüründe ilerleme yatırımcı zihniyet

*kapitalizm öncesi otlakçı yani yok etme

Aradaki zihniyet farkı yukarda ksenophanes ile kapitalizm arasındaki fark

Weberdeki kapitalist ideal tip :

*dünyadan çekilmeyi hoş karşılamaz (Melamilik protestanlığın benzer noktası bu)

*Melamilik tasavvufta çıkıyor

*Protestanlık katolikten çıkıyor

*Melamilik tarikattan çıkıyor ama tarikat sistemini eleştirerek çıkıyor

*Melamilik'in kökeni eleştirmek

Weber Protestanlığın 4 kolu:

*Kalvinizm

*pietizm:birey olarak dindarlaşması

*metodizm:teoloji geometri diye adam var

*baptizm ile ilgileniyor weber esasen kalvinizm ile ilgileniyor

*kalvinizm:Protestanlık martin luther le başlıyor amaprotestanlığın ikinci ismi john calvin weber esasen bunla ilgileniyor

* baptizm:vaftiz çocuğu doğarken vaftiz etmek dini arınma yeniden doğma töreni

Kalvinizm :

16 17. Yy da Hollanda İngiltere fransada çok hakim olmuş bir akım

*bu ülkelerin ortak özelliği kapitalistleşmede çok ileri gitmiş olmaları

*bu dönemim ahlak dinine baktığımız zaman :

-ebedi kurtuluş fikri,reform dönemi,yani cennete nasıl gidilir burada Katolikliğin verdiği geleneksel cevap ayinler ve kilise aracılığı ile gidilir oraya diyor bi yerden sonra cennetten bir şey satmaya dayandırınca orada Protestanlık devreye giriyor , kiliseye bağış yapıp günahların silinmesi Protestanlık buradan çıkıyor, Protestanlıkla birlikte bireycilikde gün yüzüne çıkmaya başlıyor

*Protestanlığın devreye girmesiyle diğer soru şu :ben seçildim mi sorusu

*kalvinizmle seçilmiş kişiler tanrının görülmeyen kiliseleri dolayısıyla bunlar zaten başlı başına kiliseler seçilmiş kişiler yani tanrının rızasını kazanmış olan bu anlayış devreye girince Katolik kilisesine bağlı kalmanıza gerek kalmıyor,burada bireycilik önem kazanıyor,kapitalistte bireycilik önemlidir

*seçilmişmiyim ben ? cevap:tanrının lütfu seçilmişliğin işareti yani tanrı bana lutfettimi cevabı sizin dünyevi meslek başarınızla aranıyor yani *meslek başarınız varsa seçilmiş oluyorsunuz* tanrının lütfuna çalışarak ulaşılır kalvinizmde zamanı boşa harcamak günah bu ingilterede püritanizm olarak devam ediyor

*webere göre Yahudilik merkezi değil kapitalistleşmede nedeni Yahudiler kapitalizmin vurguncu maceracılık/maceracı kapitalizm tarafında kalmıştır

*rasyonel burjuva işletmesini geliştiren püritenizm yani İngiliz Protestanlığı aynı zamanda endüstri devriminde onlar yapmıştır

*Sombart farkı:İngiliz Protestanlığında ideal tipin şu özellikleri var :

-insan malların mutemidi mallar insanlara emanet , hesap vermek durumunda bu islamda da var kendi şanı için malı kullanmak riskli

****bütün bunlardan çıkaracağımız sonuç****:

-çok çalışma bu ideal tip , zamanı ve kaynakları etkin kullanma,gösteriş ve lüksden kaçınma çünkü zenginlik ona emanet dolayısı ile tasarruf ediyor elindeki fazlalığı ve onu tekrar yatırıma koyar

böylelikle rasyonel kapitalist işletmeyi kuruyor böylelikle batı tipi (rasyonel) kapitalizm webere göre bu şekilde

Zihniyetin değişimi

Zihniyetler sınıflandırılabilir

-zihniyet görece katı bir şey , günden güne değişmesi kolay olmayan bir şey fakat değişmez bir şeyde değil değişebilen bir şey zihniyet zaman içinde değişebilir

Nasıl değişir zihniyet :

-zihniyet doğu ile batı arasında çok büyük farklılıklar barındırmıyor bir çok ortak özellikte olduğunu gördük sonradan zihniyet değişiyor

-ülgenere göre zihniyet rekabet halindedir

-hakim zihniyet değiştikçe zihniyette değişir

-sınıfların farklı zihniyeti vardır

Hangi sınıf hakimse o zihniyet geçerli olur sınıf değiştikçe zihniyette değişir, zihniyetin kendisinde evrilebilir

*kültür,kültürel evrim

*zihniyet evrimi

*seçilim

*veblen ülgener

*burjuva

*hakim zihniyet,hakim söylem

*güç

*modern zamanda kır kent zihniyeti

*Türkiye Avrupa zihniyeti

*bankacı-çiftçi örneği

*toplumsal katmanlara göre değişen zihniyet

*hakim zihniyet ve onun özelliklerinin tespiti önem arz ediyor

Rönesans nedir ?

*15 16 14 17

*kendine gelme

*yeniden doğuş

*uyanış

*Halil-inalcık-rönesans

Rönesans neydi :

-kelime anlamı olarak yeniden doğuş

-burjuva zihniyetinin bir yönü

-bunun en önemli unsurunda hümanizma

-bu hümanizmanın evreye girmesi ile birlikte bu zihniyetin avrupada bambaşka yerlere doğru evrildiğini görecez

Nedir hümanizma:

-rönesans neydi eski roma ve antik yunan kültürünün yüksek bir kültür olarak kabul edilmesi ve oraya dönülmesi avrupada ve bu da florensada başlıyor

**rönesansın kurucuları arasında :petrarca bococcio hümanizmin kurucularıda bu ikisi florensa asıllı ikiside edebiyatçı aslında şair

-petrarca floransada yaşıyor bococcio ise floransada yaşıyor bababsı bankacı

*burjuva zihniyeti ile Rönesans çok alakalı ilgili

*o zamanlar ruhbanlık ve kilise hakim ve soyluluk hakim fakat bunlar roma ve antik yunanı yüksek kültür olarak benimsiyorlar burada batılılar arasında bir öze dönme var

Hümanizma:rönesansın beraberinde getirdiği çok önemli bir şey var hümanizma,insancılık,yani neyi ifade ediyor merkezi insan olan bunun en büyük yansımasıda sanat da görüyorsunuz çıkış merkezide sanat edebiyattan çıkıyor ilk önce resim sanatında görüyorsunuz perspektif mesela avrupada icat edilen bir şey

*nedir persepektif tekniği :uzaktakiler daha uzak yakındakiler daha yakın çizilir buna perspektif diyoruz bu osmanlıda yok Osmanlıda resim diyince aklımıza minyatür geliyor

*perspektif insanı merkeze alan resim bakana göre çizilen tabloya bakana göre çizilmiş

*hümanizma ile birlikte eleştiren metinler okunmaya başlanınca buna hümanist-filoloji diyorlar hümanist dil bilimi diyorlar buna dini metinlerde bu şekilde okununca refarmasyon giriyorsunuz

*hümanizma devreye girince insan olduğu gibi kabul edilmeye başlanıyor,insanı olması gerektiği gibi değil olduğu gibi kabul edince tutkular kabul edilip bunları nasıl yönlendirebiliriz bunları nasıl barışçıl amaçlar için kullanırız gibi dini düşünceler ortaya çıkıyor

Avrupada zihniyet değişimi:

***Max weber : ahlaki anlamda en iyi ihtimalle göz yumulan bir uğraş nasıl olduda ilahi olan ile ilişkilendirdi?

-eskiden paraya göz yumulan bir uğraş olarak bakılıyordu daha sonra bu bir erdeme dönüşüyor

-ortaçağda şan kazanma para kazanmadan üstün

-daha sonra ticaret dışı şan arayışı gözden düşüyor kredi ön plana çıkıyor

*tutkuların yönlendirilmesi fikri diye bir şey çıkıyor ortaya daha sonra

*şpinoza ve rousseou de görüyorsunuz montesquieude görüyorsunuz

*görünmez el-montesquieu-şahsi ihtiraslardan toplum yararına ulaşabiliyorsunuz

*şpinoza ve rousseou-insanı olduğu gibi ele alma

* rousseou-insanı olduğu gibi kanunları olmaları gerektiği gibi ele almak

* montesquieu güçler ayrımının mantığı burada

*kapitalist zihniyet kapitalist ahlak bu işte (tutkuların yönlendirilmesi fikri),servet hırısı kazanç hevesi var bunu bi yerden sonra kabul ediyorsunuz bunları toplumun faydasına olacak şekilde nasıl yönlendirebiliriz

*bu yönlendirmenin ortaya çıkabilmesi için insanın olduğu gibi kabul edilmesi gerekiyor

*hümanizm öncesi klisenin zihniyeti insanı olduğu gibi etmiyo , örnek:katolikle papaz evlenemiyorbu insanı olduğu gibi kabul etmemedir

*hümanizmin ortaya çıkmasından sonra Protestanlıkta papazlar evlenebilir

*giambattista vico:toplum,saldırganlıktan ulusal savunmayı , açgözlölükten ticareti,ihtirastan siyaseti üretmiştir,mesele bu kabuldan sonra yönlendirilmesi

*hümanizma:insanın kendiyle barışması

* bernard mandeville'arılar masalı' fable of the bees

hümanizma

1))iktisat politikasının ve zihniyetinin değişmesine imkan veriyor

2))eleştirel okumayı beraberinde getirdiği için felsefi metodla birlikte zihni metinlerede bu uyarlanınca yeni ahlak sistemleri üretebiliyorsunuz,Protestanlık kalvinizm ordan çıkıyor

3))yeni alternatif ahlak sistemleri görüyorsunuz

- Toplumdaki çıkar kavramının yeri değişiyor, toplumun faydasına yönlendirilebilecek yere geliyor
- Arılar masalı-klasik düşünceye kaynaklık ediyor, zihniyetin değişmesi görülüyor, kazanç hevesine bakış değişiyor
- Adam smith – tutku-çıkır

- İktisadi liberalizmin ahlaki kökenlerinde bubakış açısı var, hegel yüksek dünya tarihsel amaca hizmet
- Kişilerin kendi çıkarlarına yada ne yapmak üzere geldiği daha yüksek bir amaca hizmet
- 17. Yy Bacon ve spinoza – modern iktisadi düşünce
- Tutkuların karşılıklı dengelenmesi söz konusu
- Spinoza – etik
- Spinoza : bir duygu, daha güçlü başka bir duygu dışında bir şeyle dizginlenemez
- Eskiden kabul olmayan şeyin hümanist metotla kabul edilebilir olması ve analiz edilmesi söz konusu
- Hume kim ? – adam smith in öncülerinden iktisadi fikirleri olan birisi, klasik iktisatta yeri olan bir adam, hume spinoza ile aynı noktada
- Hume diyor ki : - akıl tutkuların kölesidir – karşıt bir dürtü dışında hiçbir şey tutkuyu engelleyemez – zevk düşkünlüğü yerine zenginlik düşkünlüğünü koymalıyız (karşıt dürtü olarak bunu yapar) – tutkuya karşı çıkar
- Spinoza kim : - burada yapılan tutkuların kabul edilip yönlendirilmesinden başka bir şey değildir. Bu yaklaşım (hümanizm) başka kolaylıklar da sağlıyor: - kolay analiz yapıyorsunuz – tutarlılık ve öngörülebilirlik de sağlıyor – tutkuların kabul edilmesi
- Çıkarı meşru bir şey ve gerçek olarak kabul ettiğiniz zaman analizlerde kolaylaşıyor insanı ve toplumu analiz etmek kolaylaşıyor
- İktisattaki temel tip: kendi faydasını maksimize etmeye çalışıyor, ahlak yok, çıkarı peşinde koşan bir tip var
- Aslında bunlar tutkuların yönlendirilmesinden başka bir şey değil
- İktisadi düşünce: çıkar ve analiz kolaylığı
- İktisattan örnekler: çıkar faiz interest, faizin meşrulaşması
- Çıkar analizinin paradigma haline gelmesi

Thomas kuhn ve paradigma: - tercihler – tamlık – $x > y$ $x \geq y$ $y > x$ – geçişlilik – tamlık + geçişlilik = tutarlılık

Paradikma = çıkar demektir

- Weber ahlaki anlamda en iyi ihtimalle göz yumulan bir uğraş çıkar peşinde koşmak bu meşrulaşıyor analiz bunun üzerine kurulmuş
- Bugün geldiğimiz noktada: - ticarete olumlu bakış ve barış ortaya çıkıyor
- Jagues savary : 1665 kusursuz tüccar kitabı: uluslar arası ticaret ilahi takdirin bir sonucu olarak söylüyor çünkü kaynaklar farklı yerde bunun sonucu ticarete dostluk ve barış
- Karşılıklı çıkar ağlarının oluşması
- Çıkar daha rasyonel

- Tutku öngörülebilir bir şey değil çıkarla ikame edilmesi gereken bir şey
- Çıkar daha hesaba kitaba dayalı daha öngörülebilir
- Çıkar ağları oluşuyor ticaretin ortaya çıkması ile birlikte
- Tutku aristokrasinin bir özelliği
- Çıkar burjuvazinin özelliği , bir erdem olarak düşünülüyor, tutkuya göre daha öngörülebilir
- Karşılıklı çıkar ağları oluşuyor bir ticaret ağı ortaya çıkacak hem bir topluma denge sağlayacak hem de uluslar arasında barışa sebep olacak böyle bir görüş var
- Uluslararası ticaret hakkatten barışa sebep oldu mu ? – hayır
- Ticaretin gelişmesi barışa sebep oldu mu ? – hayır
- İddia edilen çıkar üzerinden işlenen sistemin barışa götüreceği, tarihte bu gerçek olmamıştır
- 1950 den sonra görece bir barış var gelişmiş ülkeler arasında
- Şan peşinde koşma işi daha çok aristokratik bir şey, şöhret peşinde
- Çıkar daha çok tüccar – bujuva
- Şan peşinde koşma ve çıkara dayalı hareket etme
- Çıkar – rasyonel, diplomasi , burjuvada görünür
- Montesquieu : tutkular insanları kötü olmaya itebilecekken kötü olmamak onların çıkarıdır. – bu sözü adam smith ahlaki duygular kuramı ile karşılaştırın
- - bu söze benzer bir şeyi biz adam smith te görüyoruz: bırakınız yapsınlar, kişisel çıkar toplam çıkarını maksimum yapar. İki düşünürün sözleri birbirleriyle alakalı
- Burjuva zihniyetinin zamanla ön plana çıktığı, hakim olduğunu bilimle bile paradikma
- haline geldiğini görüyoruz
- bunların çok çeşitli sebepleri var: 1 – ticaretin gelişmesi
- 2-ticaret yollarının batı Avrupalılar tarafından ele geçirilmesi
- 3- Amerika nın keşfi ile yeni yolların ortaya çıkması, yeni ticaret yollarının ortaya çıkması bunlar ticaretin önemini çok arttıran faktörler, çevre değişiyor tüccar zihniyetinin de önemi artıyor hatta o devletin de zihniyeti haline geliyor
- 4 – aristokrasi ve idarecilerin gücünün zayıflaması- bunlar zayıflarken tüccarlar güç kazanıyor o da zihniyeti değiştiriyor, kurumsal değişmeye de sebep oluyor. Bu maddenin sonuçları:
- Daha demokratikleşmeye gidiyor bütün Avrupa, mülkiyet güvencesinin artması, kralın yetkilerinin sınırlandırılması , güçler ayrılığı ortaya çıkıyor (kral kafasına göre vergi vermesin diye)
- Ticaretin gelişmesi burjuva zihniyetinin yayılıp güç kazanması
- Aristokrasi ve idarecilerin gücünün zayıflaması
- Kurumsal değişme : demokratikleşme, mülkiyet güvencesinin artması, güçler ayrılığı- soyluların şan gösteriş merakı da tüccarı destekleyen bir şey bunu sombart da ve smith de

görebilirsiniz- soyluların şan gösteriş merakı lüks mallar ticaretini destekliyor, sonunda tüccar sınıfı kazanıyor, hirschman bunun çıkarın tutkuya galip gelmesi olarak yorumlar

- Kynes spinoza mantığı gibi insanların tehlikeli eğilimleri para ve şahsi servet kazanma fırsatlarının varlığı ile daha zararsız kanallara yönlendirilebilir, tutkuların yönlendirilmesinden bahsediyor.

Protestan ahlakı:

-çalışmaya karşı pozitif tutumdur

-çalışmayı tanrının lütfunu aramak olarak görür

-tasarrufa iyi bakar,savurganlığa iyi bakmaz

-tanrı tarafından verilenin etkili bir şekilde kullanılması olarak bakar

-tanrının lütfunu aramak için tasarrufunu yatırıma dönüştürür,böylelikle kapitalizme geçeriz

Kapitalizm nedir:sermayeye yönelik rejim demek , kapitalist zihniyet sermaye zihniyetidir,tanrı lütfu için çalışan çalıştığı için kazanan savurmadığı için tasarruf eden tasarrufu sermayeye yatıran birisi kapitalizme giriş yapmış oluyor

Weber kapitalizmi:yukarıdaki

Werner sombart:

-iktisadi faaliyeti fikri ve manevi faktörler olarak tanımlıyor norm ve kurallardan bahsediyor

-kısaca iktisat sujesinde canlı olarak yaşayan motifler toplamı

Zihniyet ahlak anlayışı

-protestan ahlakı iktisat zihniyet ahlak anlayışı farklı şeyler,iktisat zihniyet ile iktisat ahlak farklı ama alakalı

Doğu Ve Batı :Zihniyet farklılaşması

-zihniyet değişimi bizim için ne önem arz ediyordu ?

*çünkü ortaçağ dünyasına baktığımız zaman belirli bir döneme kadar yaklaşık 12.yy a kadar doğu ile batı arasında belli ortak özellikler tespit edebiliyorsunuz aşağı yukarı belli yapı var

Ortaçağın belli özellikleri:

1))gelenekçilik

2))belirli bir toprak düzeni

3))belirli sosyal sınıflar var

*ortaçağda doğu ile batı bayağı benzer birbirine, bir zamandan sonra batıda zihniyet bambaşka tarafa gidiyor,doğu onları takip etmiyor yollar ayrılıyor

*zihniyet değişimi batının bugünkü hale nasıl geldiğinide anlatıyor

Zihniyet değişiminin mekanıği ne:

Hakim zihniyeti nasıl tespit edebilirsiniz?

Nasıl oluyor zihniyet değişimi?

*zihniyet değişimi derken aslında hakim zihniyetten bahsediyoruz

*ulema,tüccar,asker,sufi,zihniyeti var ortaçağda bunların her biri birbirinden farklılaşan şeyler aslında bunların iktisat zihniyetide farklı tabiî ki

*o hakimiyeti nasıl görüyorsunuz en net sekilde?

-artık devletinde resmi söylemi belli bir zihniyeti yansıttı zaman işte o zihniyetin aslında hakim olduğunu söyleyebilirsiniz yöntem bu

*devlette o tüccar zihniyetinin yavaş yavaş hakim olmasını neyle birlikte görüyoruz?

-merkantilizmle birlikte görüyoruz,merkantilizm kelimesinin kökeninde tüccar ve ticaret var.Okadar hakim duruma geliyorki devletin zihniyeti haline geliyor artık:1))hem maddi gücün artması ile bu hakimiyeti sağlıyor hemde bu tüccarlar bir süre sonra krallara borç vermeye başlıyorlar soylulara borç vermeye başlıyorlar2))dęier kültürel alanda rönesansla bir etki üretiyor , rönesansın benimsenmesi söz konusu yönetimde

*zihniyet değişimine çok güzel bir örnek merkantilizm yani devletin söylemleride tüccar gibi oluyor yani krallarında artık ülkeyi ticarethane gibi görmeye başlayınca yani tüccar sınıfının hakim olduğu noktadasınız zaten

*doğuda Osmanlıda merkantilizm sistemi yok merkantilizm zihniyeti hiçbir zaman ortaya çıkmıyor

*merkantilizm sistemi nedir?merkantilizm zihniyeti nedir?nedir merkantilizm?

-devletin zenginliğinin altına dayandırıldığı sistem,yapabildiğiniz kadar ihracat yapacaksınız , az ithalat yapacaksınız,devletin kasasını dolduracaksınız o dolu kasa ile ordu besleyeceksiniz , bu ithalatı kısıtlıyorsunuz ama mesela temel girdilerde ithalatı merkantilistlerde kısıtlamaz ,altın girişi sağlanacak merkantilizmde altın çıkışı olmayacak

*Merkantilizm 16. yüzyılda Batı Avrupa'da başlamış ekonomik bir teoridir. Türkçeye yaklaşık olarak "Ticaretçilik" olarak çevrilmesi mümkündür. Merkantilizm güçlü bir ekonomi için ihracatı en üst düzeye çıkarmak ve ithalatı en aza indirmek üzere tasarlanmış bir ekonomik politikadır.

*devletin hakim sınıf tüccarla hareket ettiğini gösteriyor bu merkantalizm sistem

*devletin söylemi belli bir sınıfın söylemini yansıtıyorsa mesela orda o sınıfın söylemi zihniyeti hakim olmuştur,onunda çeşitli faktörleri vardır :

1))ticari sınıfın yükselmesi

2))uluslar arası ticaretin yön değiştirmesi

Doğu Batı:zihniyet farklılaşması

-bir yerde zihniyet değişiyor daha merkantil daha burjuva değerlerini savunan daha tüccar zihniyetinin ön plana çıktığı bir yere gidiyor Avrupa doğuda Osmanlıda onu görmüyorsunuz hiçbir zaman merkantilist zihniyet çıkmıyor buna bakarak ülgener şunu söyler:

*batı Avrupa zihniyet değişimi ile rasyonel kapitalizme geçerken gelenekçiliği kırıp orta doğu dünyası geleneksel orta çağ zihniyetinde kaldı,özellikle belli oln bir zihniyette kaldı diyor , doğu ile batı farklılaşmasını ülgener bu şekilde açıklıyor doğu geleneksel çerçeve içinde kalıyor

Geleneksel toplumun iktisadi özellikleri :

Gelenekçiliğin kaynakları,özellikleri,doğunun saplanıg kaldığı zihniyetin kaynakları ne ?

- 1))değişimin çok hızlı olmaması
 - 2))teknik ilerlemenin yavaş olması
 - 3))sosyal hareketliliğinde cılız kalması
 - 4))değişme pek arzu edilmemekte
 - 5))bireyciliğin gelişmemesi ,sorumluluk bilincinin gelişmemesi
 - 6))iktisadi hayatın büyük ölçüde ilişkisellik üzerinden gitmesi
 - 7))kurtarıcı bekleme:işletmeyi batırırsam devlet gelir kurtarır
 - 8))modern insanın detaycılığı ve hesaplama çabası geleneksel insanda pek güçlü değil
 - 9))bireysel sorumluluk bilinci gelişmiyor zayıf
 - 10))üst-süprem güçten garanti beklemek yeniden dağıtıcı devlet , Osmanlı gibi devletlere yeniden dağıtıcı devlet diyorlar
 - 11))modern süprem güç devlet oluyor
 - 12))maliyet hesabıyla uğraşmaya gerek yok
- *geleneksek dönemin bir özelliği daha var
- 13))doğa üstünde insanın kontrolü fazla olmadığı için doğadaki değişmelere karşı hayatınız çok bağlı çok hassa bir yerde bir şey başına gelince devlete başvuruyorsun
 - 14))en ufak bir şeyde devletten destek bekliyorsun kurtarma bekliyorsun garanti bekliyor üst olarak kimi görüyorsa

*yeniden dağıtım : devletten alıyorsun sonra devlet senden alıyor

*burjuvada bunlar farklı devlete borç veriyor almak yerine yeniden dağıtım beklemek yerine

Değişme şartları-zihniyet değişimine katkı yapan faktörler :

****Zihniyet değişimine pozitif katkı yapan faktörler:****

*merkezde kazanç hevesi var(hem batıda hem doğuda mevcut)

-bunu üretimde ticarete kullanmak önemli

*kazancı maceracılık ve vurgunculuktan kurtarıp piyasa da cerayan etmesini sağlamak

*kazancın şan şöhet gösterişe yönelik yok edilmesini önlemek, disiplinli bir hesap bilinci yerleştirmek

*şehirleşme

1))avrupada o zihniyet nasıl değışti kazanç hevesi maceracılık ve vurgunculuktan biraz kurtulup piyasada cereyan eden ticaret üzerine giden bir şey haline geldi

2))kazançlar aristokrasi tarafından yok ediliyordu şövalyenin kazandığı şövalye tarafından yok edilirdi aristokrat yaşam tarzı içinde savurganlığı yaşatan bir şeydi bu zamanla geri çekildi avrupada

-ticaret ön plana çıkınca(iyi bir şey)rasyonel hesaplama,verimlilik,maliyet hesaplamalarında ön plana çıktı.Artık böyle kılı kırk yaran işte yatırımların maliyetini getirisini ciddi bir çabayla hesaplamaya çalışan bir girişimci bir tüccar tipi ortaya çıktı ve bu yaygınlaştı,bunun arkasında şehirleşme var , bu şehirleşme avrupada hem ticari kapitalizmi hemde endüstriyel kapitalizmin ortaya çıkışındada etkili bir faktör

-Şehirleşme nasıl etkili olmuş olabilir zihniyetin değişiminde?

-ya uluslar arası ticaret şehirleşme ve bu zihniyetin değişmesi arasında bu ilişkiyi nasıl kurabilirsiniz ?

*avrupada batıda şehirleşme bu zihniyet değişiminin belli bir zihniyetin hakim olmasının arkasında birazda şehirleşme olayı var

*Venedik Ceneviz floransa-ticaret gelişme tüccar

*burjuva zihniyeti bir şehirli zihniyetidir

*şehirleşme ve uluslar arası ticaret ticareti besleyen şeyler

**bizde zihniyetin gelişmemesinin sebeplerinden biride ticaretin gerilemesidir

*****Zihniyet değişimini negatif yapan gerileten faktörler:*****

1))enflasyon:zihniyetin rasyonel kapitalizme geçişini sınırlandıran bir etken,nasıl sınırlandırabilir :enflasyon çok yüksekse yatırımların verimsiz alanlarda kaldığını görüyorsunuz ,,,

-kazanç hevesini üretime itmeyi nasıl etkiliyor?-yani fiyat artışları çok yüksekse sanayiye ve ticarete yatırımdan ziyade toprağa altına gayrimenkule yatırım ön plana çıkıyor

-enflasyon olan ortamda risk almaya gelinmiyor

*enflasyon olunca yerel kaynaklar sanayiye aktarılmıyor kapitalist liderliğin çıkış noktası İtalyan devletidir ondan sonra hollanda ve İngiltere örnek:ispanya

2))politik tutum ve kültür etkili oluyor ,yeniden dağıtımcı kafayla giderseniz rasyonel kapitalizme zihniyete geçemiyorsunuz,

3))bireysel sorumluluk bilincinin olmaması

Rasyonel kazanç zihniyetini gerileten tesirler

****Doğuda zihniyet değişiminin muhtemel unsurları:****

- Batıdada görüyoruz 1. Maddeyi 1))ileri gelenlerde ağalık efendilik şuurundan sıyrılmak gerekiyor ,pahalı lüks büro malzemeleri vs.

- 2))devlete sırtını dayıyan yeniden dağıtım bekleyen ticari zihniyetten biraz çıkmak gerekiyor

- 3))maceracı simsar komisyoncu devletten komisyon bekleyen tüccar iş adamı tipinden disiplinli bir sanayici tipe geçiş yapmış olmanız gerekiyor

- Simsar nedir? Devlete sırtını dayıyan devletten destek bekleyen ticari zihniyet.

4))tüccar kesimde devlete sırtını dayıyan simsar iş adamlığından çıkış

5))simsar-maceracı iş adamı tipinden disiplinli iş adamı sanayici tipe geçiş.

6))köylünün çiftçiye dönüşmesi(piyasaya girmesi) gerekiyor.

Köylünün çiftçiye dönüşmesi ne demek: parasal ekonominin dışındaki sistemden çıkıp piyasaya-pazara entegre olması gerekiyor. Köylünün de böylelikle tarımsal işletmelerinde rasyonel temele oturtulması mümkün diyor.

- Kırsal kesimi şehre entegre etme

7))sermayedar tipin spekülatif böyle altındı gayrimenkuldu felan gibi kazançlardan ziyade kaynaklarını ticarete sanayiye yönetmesi gerekiyor.

8))sermayedar tipin spekülatif kazançtan ziyade reel ticaret ve sanayiye yönelmesi.

*ülgener bugünün sorunlarının çözümü olarak bunları söylüyor,bunları ülgener yazmış, bunlar ülgenerin vermiş olduğu zihniyet değişimi reçetesi

*Pazar içi üretim

*batının izlediği yol gösteriliyor, illa rasyonel kapitalizmemi girmeliyiz.

DOĞUDA İKTİSAT ZİHNİYETİ

*Protestanlık almanyada çıkmış

*batıda belli bir zihniyet değişimi yaşandı:

*batıda nereye doğru bir zihniyet değişimi görüyoruz?

1))bir ticari zihniyetin ön plana çıkmasını görüyoruz. Bir de bir rasyonelizasyon görüyoruz, yani batıdaki olayı rasyonelleşmeye yönelme olarak özetleyebilirsiniz, batıda iktisadi hayatta bir rasyonelleşme vardır, bunu muhasebe tekniklerinin gelişmesi ile görürsünüz rasyone örgütleme sadece iktisadi hayatla sınırlı kalmaz devlette bir yerde sonra kendisine rasyonle örgütlemeye başlayacak din kendisini rasyonlleştirmeye başlayaca.

*batı tarihinde dinin rasyonelleşmesine ne diyoruz?

-efarmasyon, reformasyon

*batıda hayatın kendisi rasyonel örgütleme ile gidiyor.

*batıda gelenekçilikten bir sıyrılma var daha çok akla dayalı veriye detaya dayalı.

*batıda rasyonilazasyona geçişi kiliseden sıyrılma olarak da düşünmek lazım Protestanlık çıkıyor.

2))ortam-dış ticaretin ve şehirlerin gelişmesi

3))batıda deniz yoluyla ticarete yöneliş

4))bağımsız iş adamı tipini ortaya çık yerleşmesi

5))ahlakın ve zihniyetin değişmesi

Doğuda ticari zihniyet ve burjuvanın oluşmama nedeni:

İktisadi zihniyetin değişmemesinin nedeni

Doğuda bu değişimin yaşanmamasının nedeni:

1))doğuda mevcut ticari düzenin bozulması

*ticari yollarının değişmesi

*doğuda içe kapanma

*deniz yoluyla ticaretin gerilemesi

2))batı dünyası uluslar arası ticarete gittikçe daha fazla hak sahibi oluyor bu da doğuda ticaretin gerilemesine sebep oluyor bu da doğuda ticaretin gerilemesine sebep oluyor özellikle deniz ticaretinde gerilemeye sebep oluyor

*şirket ilk olarak İtalyan şehir devletlerinde görülüyor

3))ticaretle kurusallaşamama

*deniz yoluyla ticaretten çekilme kervan ticareti

*deniz yoluyla ticaret daha masraflı ve daha riskli

*ortaklığı daha çok teşvik ediyor ülgener

Deniz yolu ticaret ortaklığı daha çok teşvik ediyor ülgener diyorki batıda müstakil iş adamı tipi ortaya çıkıyor doğuda bu ortaya çıkmıyor , doğuda şirkette yok

4))siyasi vakalar

*doğuda siyasi rejimlerde ve politikalarda keyfilik ve istikrarsızlık

* istikrarsız para rejimi

Kazanç evresi doğuda nereye doğru gidiyor, yöneliyor ?

1- Doğuda kazanç evresi vungunculuğa gidiyor, eşkiyalığa gidiyor

2- Sermayedarlar kıtlık üretmeyle uğraşıyorlar, ihtikar yada spekülasyon yapıyor sermayeci

İhtikar nedir? Osmanlı nın çok uğraştığı bir şeydir. Yapana muhtekir denir, kıtlık üretmeye ihtikar denir.

Örnek: buğdayı stoklayıp fiyat yükseltme

- İhtikar – stokçuluk

- 3- tefecilik

- 4-verimlilik arttırma peşinde koşmak yerine politik yada dini bağlantı kurma çabası
- 5- din sömürüsü (sihir , keramet)
- 6- münecimlik simya gibi irrasyonel ve istikrarsız olanlara yöneliyorlar
- Simyacı = taşı altına çevirme

Doğuda zenginlik yok mu?

Ülgener size doğudan zengin tiplemesi verir:

Doğuda ortaya çıkan zengin tiplemesi:

*ağalık efendilik şuurunun izlerini taşır

*feodal geleneksel zincirde görülüyor bu

*zevk sefa ve gösterişe yönelik bir tüketim

*değer anlayışı toprağa dayalı

*feodal zihniyetle devam ediyor

*yatırıma yönelmesi söz konusu değil

*yatırım zihniyeti neredeyse yok

*işletmenin ömrü sınırlı

Weberin ideal tipi ile doğuda ki zengin ideal tip karşılaştırması :

-bu tipi weberin ideal tipi ile karşılaştırdığımız zaman orda daha çok farklı bir tip ortaya çıkıyor-daha çok çalışan zamanı israf etmeyen tasarrufçu tasarrufuda tekrar yatırıma dönüştüren bir tip

Doğu ili batı arasındaki farklılıklar:

*ülgenerin tabiri ile müstakil iş adamı tipi doğuda ortaya çıkamıyor batıda çıkıyor.

*müstakil iş adamı-bağımsız iş adamı demek

*doğuda 3 tane sınıf var: umera(idareciler emirler) ulema (ruhban sınıfının karşılığı) fukara batıda bunlara burjuva sınıfı ekleniyor ama doğudaki bu sınıfa bezirgan tüccar burjuvaya eklenemiyor.

*doğuda umera ulema sıkışmış durumda

*tüccar umera ve ulema arasında sıkışmış durumda onlara bağlı bağımsız değil

*yeniden dağıtımçı devleti sistemi

*yeniden dağıtım rejimlerinde artı değer verimlilik yoluyla türetilmesi söz konusu değil

*ele geçirme var olan artıyı belirli ellerde toplama ve yeniden isteğe göre dağıtma var,bu doğu tüccarınada bir kurumsal yapı sunuyor.

*kurumlar ve kurumsal iktisat

*kurumsal iktisadın kurucusu kimdir: veblen

*kurumsal iktisadın temeli olan kurum nedir

*zihniyette bulunan kurumsal yapılar zihniyet değişimini etkiliyor.

*kurumlar nedir:

-kurumlara oyun kuralları denir,devlete kurulan oyun kurallarına kurumsal yapı diyoruz.

*iktisadi davranışları yönlendiren etkiler ordaki kurumsal yapılar oyun kuralları olarak düşünülür.

*oyunun kuralları

*sosyolojide oyun kuralları var

*homo ludens-oyunayan insan demek

*doğuda ve batıda farklı oyunlar kuruluyor

*doğuda ve batıda farklı kurumsal yapılar var

Doğuda iktisat zihniyetinin bazı unsurları

1))eşyaya sayı tarafından bakılmadığı daha çok duygusal tarafından bakıldığı görülmektedir.

*mal canın yongasıdır

*bu deyim eşyaya duygusal bakmanın kanıtıdır.

*yonga ne demek: bugünün bilgisayar çipi olarak bilinir bir şeyin parçası içinden çıkan parça anlamında mal canın içinden çıkan bir şeydir canın bir parçasıdır mali olarak bakılmaz sende bir parça olarak bakılır.

*liberalizmin kurucularından –john Locke (ingilter)

*john Locke un mülkiyet tanımında: mülkiyet neden dokunulmaz olmalıdır sorusunda kişi emeği ile kendinden bir parça harcayarak bir şeyleri elde etmiştir, kişiye dokunamayacağınız gibi mülkiyete dokunmamalısınız bu anlayıştan çok sağlam bir mülkiyet anlayışına gidilmek mümkündür.

Mülkiyet anlayışının nüveleride aslında bizim düşüncemizde ve zihniyetimizde mevcuttur.

2))sınırlı iş ve Pazar anlayışı cemaat ve akrabalık ilişkileri ile sınırlı iş ve Pazar anlayışı

*kabilecilik

3))uzak geleceği hesaplamayan bir zaman ufku yok zaman ufku dar

*yatırım zihniyeti yok,yatırım zihniyetinin zayıflığı

*götürü zihniyet var çok detaycı olmayan bir zihniyet mevcut

4))rasyonel iktisadi eğilimin ve detaycılığın eksikliği görülmekte

*detaycı eksikliğine götürü zihniyet denmektedir

*götürü zihniyet ayrıntılarla uğraşmayı sevmez.

*bu zihniyette yatırımdan çok tüketime önem verilmektedir.

*gösterişe önem veren bir tip doğuda, darlık, kıtlık, burhanları görülmekte, yetersiz üretim buhranları.

Batıda ise fazla üretim buhranlarından söz edilir, bolluk, aşırı üretim buhranları

*üretim verimlilik artışı batıyı Pazar arayışına sevk etmiş, dünya savaşı buradan çıkmıştır.

Doğuda, din, iktisat ve ahlak:

Zihniyetin kaynaklarından bir taneside budur.

Zihniyet ahlaktan etkilenir, ahlakta bir değer, erdem felsefesinden beslenir bir de dinden beslenir.

İktisat ahlakı iki konudan incelenir:

1))pasif mistik iktisat ahlakı

2))aktif rızayetçi iktisat ahlakı

*sufizm ve tasavvuf pasif mistik iktisat ahlakına girer.

*Melamilik aktif rızayetçi iktisat ahlakına girer.

*batıda kilise düzeni pasif mistik iktisat ahlakına girer.

*Protestanlık kavlinizim aktif rızayetçi iktisat ahlakına girer.

*pasiflik ve aktiflikten kasıt dünyanın içine ne kadar girilip girilmediğiyle alakalı.

*rızalet ne demek? Nefsi terbiye, terhis gibi anlamlara geliyor.

*kinalı zadeye göre rızalet nefse devamlı hayırlı işler yükler.

a'mal-i hasene- çalışmak demek, aktif bir görüş var.

*Batınlık- kelime anlamı olarak batıldan geliyor. Dışarıda görünenin arkasında başka anlar olabilir gibi bir anlayışı ifade ediyor.

*otonoz fıkıh kurallarına uymak zorunda değilsiniz.

*batıl-hayvanın iç organları mistik bir bakış var.

DOĞUDA DİN İKTİSAT VE AHLAK

İKİ AYRIMDAN BAHSEDİLİR (BU ASLINDA WEBER İN BİR AYRIMIDIR)

1.PASİF-MMİSTİK İKTİSAT AHLAKI

2.AKTİF-RİYAZETÇİ İKTİSAT AHLAKI

RİYAZET?

KINALIZADEYE (16.YY.) GÖRE RİYAZET NEFSE DEVAMLİ OLARAK A'MAL-İ HASENE YÜKLEMEDİR.-AKTİF GÖRÜŞ-.

SUFİZMİN KİMİ KOLLARI, ÖZELLİKLE BATINILIK 1.YE

MELAMİLİK 2.YE GİRİYOR

PASİF MİSTİK İKTİSAT AHLAKI NASIL BİR GÖRÜNTÜ FARZ EDİYOR

BİRİNCİSİNDE DÜNYADAN KAÇIŞ, EŞYAYA VE DÜNYEVİ ÇABAYA MESAFE VAR.

.FAKAT MİSTİK CEPHENİN ALT VE ÜST TABAKALARINDA ÖZELLİKLE TÜKETİMDE FARKLILAŞMA VAR.
İKİNCİNİN BİRİNCİYE İTİRAZI BİRAZDA BURADAN GELİR.

BUNLARI DİYENLER KENDİLERİ PEK UYMUYOR DAHA ÇOK LÜKS İÇİNDE YAŞIYORLAR.

PROTESTANLIĞIN MUALEFETİ BUNLA ALAKALI

. RİYAZET TARAFINDA İSE DÜNYANIN İÇİNDE OLUP PNA KAPILMAMA, DÜNYA VE HALK İÇİNDE
KALARAK KENDİNİ KORUMA VAR.

.DÜNYANIN VE İKTİSAT HAYATININ İÇİNDE OLMA MESELESİ VAR BUNDA

BU AYRIMLAR WEBERDEN ÇIKIYOR

HALK İÇİNDE KALMANIN İKTİSADİ ANLAMI NE OLABİLİR?

.CİHAD-MÜCADELENİN MANTIĞI

TAVAN VE TABAN

.İNANCIN YANSIMALARINDA ZAMANLA BİR TABAKALAŞMA KARŞIMIZA ÇIKABİLİYOR,

.BUNU MİSTİK KANALDA DAHA ÇOK GÖRÜYORUZ . MESELA BATIDA KATOLİK KLİSESİ ÇOK CİDDİ BİR
HİYERARŞİ İÇERİR KENDİSİ İÇERİSİNDE, BİR BROKRASI İÇERİR, KENDİSİ DE ZATEN BİR DEVLETE

DÖNÜŞMÜŞTÜR. PAPALIK DEDİĞİMİZ BİR DEVLET VARDIR DİN ADAMLARIYLA BÜRAKLİK ZATEN İÇ
İÇE GİRMİŞTİR . ÇOK CİDDİ BİR ALT ÜST

.İLİŞKİSİ GÖRÜRSÜNÜZ VE BİR HİYERARŞİ GÖRÜRSÜNÜZ.

BUNU DOĞUDA TARİKATLARDAN A GÖRÜRSÜNÜZ

BUNUN İÇİNE GİRDİĞİNİZ DE EN ALT TABAKADAN BAŞLARSINIZ

EN TEPEDE BELLİ EFENDİLER VARDIR

BU FEODAL BİR YAPIDIR

BU YAPI KIRILABİLİYOR ANCAK DOĞUDA KIRILAMIYOR

GÖZE ÇARPAN UNSURLARI;

-Ağırlık,yavaşlık

-Bağımlılık

-Teslimiyet

-Bir Pir(Şeyh) bulup ona teslim olmak.

FEODAL YAPI

Tarikatta ki üstündeki kişi ne derse onu yapmak, görev verilen kişinin bu görevleri şeyh üslubuyla yerine getirmesi. Ve bu tarz kavramları aynı zaman da Şeyh'e duyulan bağımlılık bağıllık kavramlarını da ifade ediyor ama bu gibi şeyler bireyselliği bireyciliği törpüleyen şeylerdir. Çok fazla birey çıkmaz bu yazılardan. Bağımsız birey çıkmamaktadır bu kavramlardan. Ve yine müstakil iş adamı modeli de çıkmamaktadır bu kavramlardan. Fütüvvet teşkilatından bağımsız bir iş adamının çıkmasını bekleyemeyiz.Bu şekilde ki örgütlenmelerde bu durum çok zordur.

Bu gibi olayların iktisatta ki karşılığı oluyor yani bunlar da ;

İKTİSAT ZİHNİYETİNE YANSIMALARI;

1.İrade ve teşebbüslükte zayıflık.

Aynı zamanda bireysel girişimcilikte diyebiliriz lakin bu da zayıf bir girişimcilik ruhudur bunu içermektedir.

2.Dünyaya mesafeli tavır alış.

Dünya var görünen bir yokluktur ve tasavvufta gördüğümüz perde arkası olaylarıdır. Çeşitli kavramlar ortaya atılmış dünya ile ilgili ama bunun için de kuran da denk getirebileceğimiz çeşitli kanıtlar bulunmaktadır.Bunlar ise gerçek birer simülasyon değildirler.Güünümüzde halen evren simülasyondur tartışması vardır ve bunun sonucuna varılamamıştır.Fizikçiler bile halen tartışma içerisinde bu konu için.

Sorudukları soru ise BU EVREN SİMÜLASYON OLABİLİR Mİ? Sorusuna cevap aramaktadırlar.

Bu karmaşıklığı anlayabilmek mümkündür.O da NEDEN TALEP GÖRDÜĞÜDÜR? Bunlardan bir tanesi de şu; o dönem hatırlayacağınız üzere karışık dönem ve Moğol istilasıyla birlikte dünya üzerinde oluşan iyi kötü bir sistem var.Bunlar gerçekleştirilirken tabi aynı zamanda bilim ve felsefe de gelişmekte bunlarla birlikte.Ve bütün bunların sonucunda ise medeniyet kavramının da gelişimi dikkat çekiyor.Belli bir ticaret var.Yani dünya ticareti ortaya çıkmış ve böyle bir sistem var iken moğol istilasıyla yerle bir oluyor

-Pratikte karmaşa döneminde her maddi varlık bir an da yok olabiliyor.

Tasavvuf İçinde Renkler

Mevlevilik:

- Mesnevi: av hayvanları ve aslan hikayesi

- Av hayvanları-teslimiyetin ve rahatın (konformizm) simgesi

- Aslan hadislerden örnek vererek çalışmayı ve tedbiri

öğütüyor.(Mesnevi 1. Cilt 6. bölüm)

- Yine Mevlana

- ‘Dünya Tanrı’dan gafil olmaktan başka ne ki! Kumaş, altın, gümüş, evlad ve ayal... Hiçbiri dünya değil bunların’

- Dünya deni kökeninden geliyor. Deni=alçak.

Yani demek istiyor ki alçak olan yani deni olan kumaşın altının gümüşün kendisi değil,sonuçta onlarda yaratılan birer dünyalıklardır.

Kötü olan ise tanrıdan yani Allah’tan gafil olmak (ondan habersiz olmak yani) yoksa bu altınların gümüşlerin kumaşların kendi kendine kötü olması hiçbir şekilde beklenemez.Onlarda iyilik kötülük yok zaten

- ‘Geminin içinde su geminin helaki demek! Ama dışındaki su geminin

yüzmesi için şart!’

Geminin yüzmesi için şart olan doğada var olan elementlerden bir tanesinin yani suyun vurgusunu yapmaktadır yani şart olan elementi anlatmaktadır.Bunu da şu şekilde yorumlayabiliriz; Dünya hırsı senin içine sinerse mesela o senin helakine sebep olabilir ama dünyalık yine de sana lazım hayatta kalman için ibadetini yapman için bile kalkabilmen gerekiyor yerinden.

- Mevlevilik, Mesnevi şarihi Bursalı İsmail Hakkı: Riyazet ‘nefsi veya

bedeni kesret-i istimaldir (çokça kullanma) ki selaset (akıcılık) ve

maharet kabul eyleye’ (Ruhülmesnevi’de.)

- Fuzuli, Muhavere-i Rind ü Zahid.

Aktif ve pasif zihniyetin karşı karşıya gelmesi olayını vurgulamaktadır.

RİND pasif zihniyeti temsil etmektedir. ZAHİD aktif zihniyeti temsil etmektedir.Yani riyazetçi zihniyeti temsil eder . Rind iran Hindistan mistikini göstermektedir. RİND İSE GÖNÜL ERİ DEMEKTİR

- Rind-Zahid karşıtlığı

- Rind – mistik pasif

- Zahid- Riyazetçi ama aktif.

- Batınilik – Melamilik karşıtlığı

- Melamilik hicri 2. yy. sonlarına (900 başları) kadar geri götürülüyor.

- Bizde Bayramiye kolu var (Hacı Bayram Veli)

Melamilikten alıntılar:

- Nefahatül Üns (1492)

- Ebu Said Ebülhayr:

- ‘...halk içine karışıp alış veriş eyleyip Hüda’dan gafil olmaya, velilik

rütbesi budur.’ Bir taraftan çile çekmek diğer taraftanda ticaretin içinde olucaksın ama diğer yandan Allahtan habersiz yürütmeyeceksin anlamına geliyor.

- ‘o kişiler ki ticaret ve alım satım Allah’ı anmaktan kendilerini

alıkoymaz’ Nur 37).

- Aynı eserde başka bir Sufi büyüğü Melami felsefesini anlatıyor:

Melamilik sistemi tarikatın içerisinde ayrılan ve ona karşı tepki olarak ortaya çıkan bir akımdır. Tıpkı Protestanlık gibi. Protestanlıkta bildiğimiz üzere katoliğin içerisinde çıkan bir şey.

Melamilik aynı zamanda eleştirmek anlamına gelmektedir.

Halktan uzak toplumu araştırmaktadırlar Melamilik akımı.

- ‘Allah toprak ve tarla mamur edilsin diler.

Bu toprağı terkeden ve bu toprağı o halde bırakanlar oradan günahlar türetir.

- İmareti terk etmekten ve zemini atıl bırakmaktan ne günahlar türer.

- Bir kişinin bir toprağı olsa o toprak her sene bin batman buğday vermeye muktedir olsa,

- Fakat kişi taksir ve ihmal sonucu dokuz yüz batman alsa

- O yüz batmanın hesabı ona sorulur.’

- ‘terk i imare-i zemin etmek ve ona zühd demek şeytana uymaktan başka şey değildir.

- ‘işsiz güçsüzden aşağı kimse yoktur

- Bir işsiz güçsüz yüz iş sahibini işten alıkor’

- Sarı Abdullah Efendi(19. yy.):

- ‘Melamiliğe gönül vermiş kişi ‘elkasibu habibullah’ gereğince dünya işleri ile meşgul olmak lazımdır. Ancak eve geldikte pasını üzerinden silip atmak üzere Hakk’a teveccüh etmek gerekir.’

MELAMİLİK

Ülgener ve Weber'i takip ederek iktisat ahlakında iki uç ortaya koyuyor.

Bunlardan bir tanesi martinilik Ülgener'in koyduğu uçlardan biri.

Diğeri Melamilik. Bu weber'in bir ayırımına benziyor.

Weber'de aktif iktisat görüşü var. Aktif iktisat ahlakı Protestanlık daha ziyade kalbinizim ve plütarizm ortaya koyuyor.

Pasif iktisat ahlakı biraz daha mistik tarafı manastır sistemiyle Katolik sistemi ortaya koyuyor. Belli bir hiyerarşi içeriyor.

Ülgener'de bu ayrımları alıp bize uyarlıyor.

Aktif iktisat zihniyetine karşılık olarak Melamiliği ön plana çıkarıyor. Pasif ya da mistik alana örnek olarak da tasavvufu ortaya çıkarıyor.

Ülgener'de Melamilik Weber'deki Protestanlığın, kalbinizmin karşılığı gibi.

Melamiliğin etki alanı dar kalıyor. Toplumda çok fazla karşılık bulamıyor.

Melamilik çıkış noktası itibariyle aktif iktisat ahlakı veriyor fakat zaman içerisinde onun da dönüşüp biraz daha mistik tarafa benzediğini göreceğiz.

Melamilik

9.yy'da(800'lü yıllarda) başlayan bir düşünce akımıdır.

Ortaya çıkış bölgesi Horosan Nişabur'dur.

9.yy ile 19.yy arasında bir süreci var.

Melamilik üç döneme ayrılır.

İlk ortaya çıktığında tarikat sistemini muhalefet eden, eleştiren, iktisadi hayatın içinde olma gereğini vurgulayan, gösterişten uzak Ülgener'in tam istediği tip olarak karşımıza çıkıyor.

Melameti Tassariye

İlk dönem Melamilik (9.yy- 19.yy)

Tasavvuftaki vahdeti vücut(varlığın birliği) olayı ilk dönem Melamilikte yok.

Melameti Bayramiye

Melamiliğin 2.devresi

Hacı Bayram Veli'nin vefatından sonra(1420) Melamilik Anadolu'da ikiye bölündü. Bunlardan bir tanesi Akşemsettin'in kurduğu Şemsiyeyi Melamiye dalı var. Orijinal Melamiliğe daha yakın.

Melameti Bayramiye Dede Ömer tarafından kurulan başka bir dalı var.

Tasavvufa yaklaşıyor.

Melameti Nuriyye

Melamiliğin 3. Devresi (19.yy- ortalarında 1850'lerde) karşımıza çıkıyor.

Muhammed Nurullah Harabi ile başlıyor.

- İktisadi olarak bağımsız olma durumu Melamilikte hep var. Özgür, bağımsız olma, kendi gelirini kendi elde etme kısmı devam ediyor. Tasavvuf'tan ve tarikat zincirinden ayrıldıkları nokta.
- Mistik olan tarafa yakın olan Melamilik devletle çatışmaya giren bir Melamilik.

Melameti Kassaniye dediğimiz ilk dönem Melamileri şekil ve görünüme önem veren tasavvuf anlayışına karşı çıkıyor. Tipik Melamilik tasavvuf-tarikat zincirini eleştirerek başlayan Melamilik.

Tabakalaşma vardı. Tarikat var. Tarikatın alt tabakasından dünyadan çekilme isteniyor. Fakat en üst tabakasındakiler gayet gösterişli hayatlar sürebiliyorlar. Burada tarikat-tasavvuf arasında bir tabakalaşma var. İlk dönem melamiliğinin eleştirdiği durum bu. Buna muhalefet olarak ortaya çıkan bir şey aslında Melamilik.

Zamanla tasavvuf akımlarından etkileniyor. Vahdeti vücudu onlarda bir yerden sonra kabul etmeye başlıyorlar.

2.devre Melamiliği- Bayrami Melamiliği

Hacı Bayram Veli'ye atfedilen

Hacı Bayram Veli ölene kadar bu ekol devam ediyor(1429)

Hacı Bayram Veli öldükten sonra 2 dala ayrılıyor.

Akşemsettin

Vahdeti Vücutçu değil.

Sıkı bir ecbi sünnet ilgisi takip ediyorlar. Ve bu kol Osmanlı otoritesiyle daha iyi ilişkiler kuruyor.

Akşemsettin Fatih Sultan Mehmed'in hocası

Şemsiyeyi Bayramiye Melamiliğine daha yakın.

Akşemsettin Şam'da doğmuştur.(14.yy'da)

Tıp ve eczacılık eğitimi var.

Mikrobun kaşifi olarak bilinir.

Derviş arayışına başladığında Hacı Bayram Veli'yi tavsiye ediyorlar. Ankara'ya gidiyor. Oraya ilk gittiğinde birtakım Melamilerin orijinal Melamiliğe aykırı davrandıklarını yardım topladıklarını, pazarda devran(Mevlevilerin dönme hareketi) yaptıklarını görüyor. Hoşuna gitmiyor, terk ediyor.

Sonra Halep'e gidiyor. Tekrar Ankara'ya dönüyor. İşini gücünü tamamladıktan sonra en son Bolu'ya yerleşiyor.

Bolu'da Değirmen kuruyor. Çoluk çocuklarıyla meşgul oluyor.

7 kere hacca gitmiş. Maddi durumunun iyi olduğunu çıkarıyoruz buradan.

-Mistik tarafa kaymanın kıstası vahdeti vücudu kabul edip etmemek. Genelde mistik (tasavvuf) tarafı kabul eder.

Tasavvufun Toplum Düzenine Etkisi;

- Dünyevi ağılık düzeninin yanına bir de dini ağılık düzeni ekleniyor.

- Ülgener'in tabiriyle din ve mana aristokrasisini koyuyor.
- Buna Doğu Ruhbanlığı diyoruz. Bu aynı zamanda halk üzerinde yeni bir otorite tabakası ortaya çıkarıyor.
- Kul ve tanrı arasında yeni bir katman
- Tarikat aristokrasisi ve tabakalaşma

Alt tabakaya dünyadan çekilme öneriliyor, eşyaya ve dünyaya karşı mesafeli olma öneriliyor fakat yukarılara gittiğimiz zaman tarikat hiyerarşisinde, en tepedekilerin gayet iyi tüketim yaptıkları hatta iyi giyindiklerini görüyoruz.

Tüketim kalıplarında farklılaşma

Ülgener'in koyduğu uçlardan biri batınlık diğeri de melamiliktir. Bu weber'in aktif (protestan, kalvinizm) ve pasif (mısırlı, katolik) iktisat ahlakına benzemektedir. Ülgener pasif iktisatın batınlık olduğunu; aktif iktisatın melamilik olduğunu belirtmiştir.

Melamilik

- 9.yüzyılda başlayan ve 19. yüzyıla kadar giden bir düşünce akımı
- Ortaya çıkış bölgesi: Horosan, nişabur
- sayıca az
- devlet katında etkileri yok
- melamilik osmanlı otoritesi ile zıtlasma halinde
- Üç dalı var;
 - İlk dalı: Orjinal melamilik, melameti kassariye (9. yüzyıl- 15. yüzyıl arası)
 - tasavvuf ve tarikat sistemine muhalefettir. Tarikat tabakalaşmalarından rahatsız.
 - Gösteriştan uzak (tasavvuftan ne kadar farklı olduğunu söylüyor.)
 - şekil ve görünüşe önem veren tasavvuf anlayışına karşı çıkıyor.
 - İkinci dalı: Melameti bayramiye,
 - hacı bayram veliye atfedilmiştir
 - hacı bayram veli öldükten sonra Anadoluda ikiye bölünmüştür.

- Akşemsettin'in kurduğu şemsiyyeyi bayramiye (orjinal melamiliğe daha yakın gidiyor, çok mistik değil)
 - Vahdet-i vücudcu değil.
 - Osmanlı otoritesi ile iyi ilişkiler kuruluyor.
 - akşemsettin ilim, islam alanlarından geliştiği için aslında tam bir melamidir.
- Dede ömer sikkini'nin kurduğu Melamet-i bayramiyye (tasavvufa yaklaşıyor, mistik tarafta)
 - zaman zaman osmanlı işe çatışıyor.
 - tarikatlaşma ve hiyerarşi oluşmuş.
 - mistik tarafa kaymanın kıstası şudur: vahdet-i vücudu kabul ediyor musun etmiyor musun? (genelde mistik taraf kabul eder onu, animizm vardır içinde)
 - üçüncü dalı: Melameti nuriyye (19. yüzyıl ortalarında)
 - muhammet nurullah harabi ile başlıyor
- özellikle 14. yüzyıldan itibaren tasavvufun melamiliğin içine etki ettiğini görüyoruz.
- iktisadi olarak bağımsız olmak genel olarak melamilikte yer alıyor. Tasavvuftan ayrıldıkları nokta o.
- mitsik, tasavvufi tarafa yakın olan melamilikte devletle de çatışmaya giriliyor. devletle çatıştıkları için özel sektörde kendi kazançlarını elde etmeleri önemli.

Tasavvufun toplum düzenine etkisi

- iktisat ahlakı olarak pasif tarafı simgeliyor. Bu toplum düzenini
- Dünyevi olarak bir ağalık, efendilik düzeni var, statüleşme ve hiyerarşi var; tasavvuf (tarikat) düzeniyle birlikte yeni bir hiyerarşi doğuyor ve dünyevi ağalık düzenine bir de dini ağalık ekleniyor. Ülgener'in deyişiyle buna din ve mana aristokrasisi deniliyor. Buna Doğu Ruhbanlığı diyoruz. Yani islam içinde olmayan ve pratikte gelişmiştir. Bu durum halk üzerinde yeni bir otorite oluşmasına neden oluyor. (Örneğin bir şeyhe tabi olan binlerce insan oluyor ve o hocayı kontrol etmek binlerce insanları kontrol etmek demek oluyor). Kul ve tanrı arasında yeni bir katman ortaya çıkıyor.
- Tarikat aristokrasisinde enteresan bir tabakalaşma söz konusu. Tüketim kalıplarında da bir yerden sonra farklılaşma görünüyor. Yani alt tabakaya dünyadan çekilme, perhiz, çile çekme öneriliyor; en tepedekilerin ise iyi tüketim yaptıkları ve iyi harcama yaptıkları görünüyor.
- Melamiliğin etkisi sınırlı kalıyor
- Tarikat zincirindeki nefis terbiyesi (riyazet) olayı, katolikteki nefis terbiyesine benziyor. Bunun için weber nefis terbiyesinin protestanlıkta zamanla halka yayılacağını söylüyor

- derste konuşulan soru: örneğin İsviçre (kalvinizmin ortaya çıktığı yer) zamanında din ile çalışma yüceltildiği için insanlar çalıştı. Ancak şu an da İsviçre’de inançlı insan sayısı az. Yani din etkisi azalmasına rağmen neden insanlar hala çalışıyor?
- cevap: orada kurumsallaşmaya bakacağız. piyasanın ortaya çıkması ve öne çıkması önemli rol oynuyor.
- Doğuda gerileme; doğu toplumunda bize dünyevi başarıyı getirememenin suçu kimde? Suç islamda mı?
- Cevap: Kurana bakıldığında dünyevi başarıya engel olacak bir şey görünmüyor ancak Ülgener’in çok önemli bir tespiti var: islam buralarda daha çok şekil ve görüntü olarak kalmış görünüyor ve “din de bir kuru suret oldu” diyor. İslam çok fazla özümsememiş, öğrenilmemesi söz konusu orijinal islamın. Dolayısıyla ahlak ve uygulama katına geçmemiş. Dışarda kalmış.
- Evliya çelebi diyor ki;
“Açmaz ol besmelesiz dükkânı, aldatır bulsa veli şeytanı” yani besmelesiz açmıyor ama şeytanın kendisini görse dolandırır diyor. Yani bizde islam çok ahlaka sinmemiştir.

KAPİTALİZMİN TÜRLERİ

Kapitalizm dünyada yayıldıkça türleşmeye uğruyor. Kapitalizm ile ilgili değişik türler ortaya çıkıyor.

Bu literatür ilk olarak 2001’lerde karşımıza çıkıyor. İlk önce iki temel kapitalizm türünden bahsedilir.

- Liberal Piyasa Ekonomileri (LMEs)
- Eşgüdümlü Piyasa Ekonomileri (CMEs)

Kapitalizm bir yerde daha liberal tamlanslar taşıyor özellikle Anglo Sakson kültüründe bunu görüyoruz.

Liberalizm felsefi olarak da en çok orada ön plana çıkmıştır.

İlk etapta kapitalist dünya içerisinde iki ayrım olduğu iddia edilmekteydi. Bir tanesi liberal bir görünüm arz eden Anglo Sakson dünyadır. Bu ayrımı seksenlere kadar görüyoruz. 80’lerden sonra iki grubun birbirine yakınsamasını görüyoruz.

Anglo Sakson ekollerinin görüldüğü yerler; İngiltere, Avustralya, Yeni Zelanda, kısmen Kanada gibi ülkeleri kastediyoruz. Kapitalizm daha liberal karşımıza çıkıyor.

Kıta Avrupası, Fransa, Almanya, Japonya, Kore gibi ülkelerde daha Eşgüdümlü, devletin ön plana çıktığı, toplumsal kesimler arasında uzlaşıyla yürütülen bir süreç olan kapitalistleşmeyi ve kalkınmayı görüyoruz.

Liberal piyasa ekonomileri, kapitalizmin daha da liberal görünüm arz ettiği ülkelerde belli kurumsal özellikler vardır; finansal piyasaların yapısı ve önemi.

Şirketler finansmanlarını Liberal piyasa ekonomilerinde daha çok piyasadan sağlıyorlar. Bankalardan veya devletten değil diğerlerinin aksine piyasadan sağlıyorlar. Özellikle Amerika’da.

Eşgüdümlü piyasaya baktığımızda özellikle Kore’de bu çok baskın, firmalar bankalardan borçlanıyor. Almanya’da da öyle. Finansman ihtiyaçları bankalardan sağlanıyor. Bankayla kişisel ilişkiler düzeyinde sağlanıyor. Bankalar devlet etkisinde veya kontrolünde.

Liberal piyasa ekonomisi ülkelerinde firmalar finansal ihtiyaçlarını piyasadan sağladıkları için piyasa dinamikleri çok ağır hissediliyor. Firmalar üzerinde finansal piyasa baskısı çok yoğun.

- Liberal Piyasa Ekonomilerinde (LMEs), firmalar finansmanlarını, Eşgüdümlü piyasa Ekonomilerindeki (CMEs) firmalara göre daha fazla finansal piyasa koşullarına bağlı olarak sağlamaktadırlar.
- Bu nedenle, LME’lerde firmalar cari karlılık düzeyine ve hissedar taleplerine ve dolayısıyla finansal piyasa taleplerine daha hassas olmak durumundadırlar.
- Bu durum ise, “kurumsal tamamlayıcılar- instutional complementarities” aracılığıyla, LME’lerde emek piyasalarının daha esnek olmasını gerektirirken, emek piyasalarının ve firma içi istihdamın bu esnek yapısı, bu ekonomilerde üretimin ve inovasyonların biçimini etkiler.
- Bu ülkeler radikal inovasyona daha yatkındır.
- CME’lerde ise, ekonomi işçi-işveren sendikaları, firmalar-emek ve finansman anlamında eşgüdümün ve “piyasa dışı ilişkilerin- nonmarket retations” daha fazla ön plana çıktığı yapı arzeder.
- Bu tür ekonomilerde firmalar “uzun vadeli sermaye- patient capital” elde etme imkanına daha fazla sahiptirler.
- Bu nedenle cari karlılık düzeyindense uzun vadeli ekonomik kazançlara daha fazla konsantre olabilmektedirler.
- Böylelikle bu ekonomilerde emek piyasaları daha az esnek, emek daha organize, istihdam güvencesi daha yüksektir.
- İşgücü, bir endüstri dalında uzun süre istihdam edileceğini bildiğinden endüstriye has beşeri sermaye edinimi yüksek düzeydedir. Ve bu tip ekonomilerdeki firmalar radikal inovasyonlardan daha çok “birikimli inovasyon- incremental innovation” sistemlerine yatkındır.

- LME'lerin prototipi ABD, CME'lerin en belirgin temsilcisi ise Almanya'dır. İngiltere, Avustralya ve Kanada diğer LME örnekleri iken, Fransa, Japonya, Finlandiya, Avusturya, Norveç, Danimarka, Hollanda, İsviçre ve Belçika CME'lerden bazılarıdır.
- Ayrıca liberal piyasa ekonomilerinde gelir eşitsizliği eşgüdümlü piyasa ekonomilerine göre daha yüksektir.
- Finansal yapının daha piyasaya dayalı bir biçimde izlediği LME sistemlerinde, gelir eşitsizliği de daha yüksek olmaktadır.
- Lane (2005), VoC yazınına paralel bir biçimde, finansal sistemin yapısının, firmalar bazında kurumsal yönetim yapısını etkilediğini ve bu yolla toplumdaki "güç ve maddi refahın dağılımı" üzerinde etkili olduğunu belirtmektedir.
- Eşgüdümlü ekonomilerde emek piyasası biraz daha katı. Özellikle Almanya. İşçi çıkarmak da o kadar kolay değil.
- Eşgüdümlü ekonomilerde sendikalaşma oranı daha yüksek. Orada zaten sosyal sınıfların bir uzlaşmasıyla yürüyor kalkınma süreci.
- Liberal piyasa ekonomileri daha çok radikal yeniliğe yatkındır.
- Eşgüdümlü piyasa ekonomileri birikimli yeniliğe yatkındır.

FİNANSAL SİSTEMLER VE GELİR DAĞILIMI (LANE 2005)

Merkezde ekonominin finansal sistemin yapısı yer alır. Genel yönetim yapısını ortaya çıkarıyor. O da gelir dağılımını etkiliyor.

DÖNÜŞÜM

- 1980'den beri Avrupa finansal piyasaları da daha "piyasa temelli" hale gelmiştir.

- Bu gelişmeler ile bir taraftan, finansa erişim kanalları değişirken diğer taraftan, yerel politik yapılar değişmektedir.
- Örneğin, hükümetlerin bile sermaye karşısında kredi değerlerinin daha önemli hale gelmesi ile devlet ile firmalar arasındaki işbirliği daha zayıf hale gelmiştir.
- Çünkü devlet firmalara stratejik ticari amaçlarla eskisi kadar cömert destek vermeyecektir.

FİNANSAL SİSTEMLER VE GELİR DAĞILIMI- LANE(2025)

Merkezde finansal sistemin yapısı vardır ekonominin genel yönetimini ortaya çıkartır o da gelir dağılımını etkiler.

Çünkü emek piyasaları daha esnek, sendikalaşma oranı daha düşük. Emeğin baskı gücü (pazarlık gücü) çok yüksek değildir ve sistem çok hareketli olduğu için birden işsiz kalınabilir ya da birden çok zengin olunabilir radikal bir durumda. Bu da gelir dağılımını bozmaya sebep olur.

DÖNÜŞÜM

1980’den beri Avrupa finansal piyasaları da daha “piyasa-temelli” hale gelmiştir.

- Bu gelişmeler ile bir taraftan, finansa erişim kanalları değişirken diğer taraftan, yerel politik yapılar değişmektedir.
- Örneğin, hükümetlerin bile sermaye karşısında kredi değerlerinin daha önemli hale gelmesi ile devlet ile firmalar arasındaki işbirliği artık daha zayıf hale gelmiştir.
- Çünkü devlet firmalara stratejik ticari amaçlarla eskisi kadar cömert destek veremeyecektir.
- Lane (2005), CME’lerin tipik örneğini teşkil eden Alman ekonomisinin, bir kurumsal değişme sürecinden geçtiğini ve bir anlamda LME tipi kurumsal yapılara doğru bir “yakınsamadan (convergence)” söz edilebileceğini belirtmektedir.
- Bu değişimin arkasındaki faktörler olarak, sermaye hareketlerinin daha serbest hale gelmesi, üretim alanlarında artan rekabet ve hakim ideolojilerdeki değişimleri göstermektedir.
- Benzer şekilde, Beyer&Hoppner (2003), Almanya’nın “Organize ekonomisinde” kurumsal değişimleri açıklamaktadır.
- 1990’ların ikinci yarısından sonra hızlanan bu süreçte, Siemens,Daimler-Benz, Bayer, Krupp-Thyssen

gibi büyük firmaların yönetim anlayışlarında hissedar değeri yöneliminin etkileri görülürken, bankalar da Deutsche Bank ve Dresdner Bank örneklerinde olduğu gibi, firmalarla yakın ilişkiden uzaklaşıp daha fazla yatırım bankacılığına yönelmeye başlamışlardır.

- Rajan & Zingales (2003a:2) de Avrupa'da finansal sistemin daha fazla Anglo-Sakson yapısına yaklaşmasında, hem Avrupa Birliği entegrasyonunun hem dünya ile artan entegrasyonun hem de finansal inovasyonların payının olduğuna işaret etmektedir

Emeğin milli gelirden aldığı payın daha yüksek olduğu görülür.

Türk kapitalizmi, İngiliz kapitalizminden ve Japon kapitalizminden farklıdır çünkü Türk insanının zihniyeti farklıdır.

Diğer ülkeler daha dayanışmacıdır.

Bireycilikten daha çok dayanışma ön plandadır. Bu da eşgüdümlü sisteme sebep olur.

Kapitalizmin ortaya çıkmasının büyük sebeplerinden biride zihniyet farkıdır.

SABRİ ÜLGENELER - İKTİSAT VE ZİHNİYET

Sabri Üglener 1911 doğumlu Türk iktisat profesörü ve toplumbilimcidir

İslam ahlakıyla, batı ve pozitivizmin ve batı modernizmin dilini, kültürünü felsefe ve iktisat yardımıyla anlatmaya çalışmıştır.

Ülgenerin eserlerini farklı kılan özellikler arasında hem doğuyu hemde batıyı tanıması yer alır

Toplumsal dönüşüm ve iktisadi gelişme sürecini maddi unsurların yanı sıra manevi-kültürel unsurların rolünde dikkate alması.

Sabri Ülgener bu kitabında Weberin İslam üzerine yaptığı tespitlerde yüzeysel ve aceleci ve tek yanlı davrandığı eleştirisinde bulunmuştur.

"Max weber acele ve yanlış yorumlamaktan yakasını kurtarmıştır"

İslam dinini bir çöl dini olmadığını, iktisadi bir çok alanda düzenlemeler yaptığı, kazanma ve sahip olma hırsını engellemediğini belirtmiştir.

Ayrıca bir çok noktada Weberin "Protestan Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhu " kitabından alıntı yaparak bunları açıklamaya çalışmıştır.

14. BÖLÜM – SON HAFTA

Zihniyeti anlamak için tarihi bilmek gerekmektedir. Batı tipi dediğimiz rasyonel tip batıda ortaya çıkmıştır, İtalyan şehir devletlerinde görüyoruz. Ticari(tüccar zihniyeti) olarak başlamıştır, weberin argümanı ile ahlak eklendi. Bu sistem yayıldı ve farklı görünümeler aldı.

Zihniyet başka yerlerde var mı sorusuna Weber olumlu bir sonuç vermiştir.(Önceki hafta tekrar)

Kapitalistin Evrimi:

Günümüzde Amerika merkezdir. Doğu Asya da Japonya merkezdir. Merkez ülkelerde gördüğümüz olay finansallaşmadır. Kapitalistin ortaya çıktı fakat sabit değil hep değişmiştir. İlk olarak ticari kapitalist olarak burjuvanın ön planda olmuştur. Almanya’da çıkmaya başladığında biraz daha endüstriyel bir şey olarak çıkıyor. Bugün finansallaşmış bir kapitalist görüyoruz. Gelişmiş sektörlerde baktığımızda sanayi başta değil, ön planda olan sektör hizmet sektörüdür bilgi sektörü de ön planda da vardır.1973ten sonra finansallaşma çıkıyor nedir bu? Finansal motiflerin ve finansal durumların ekonomide ve toplumda önem ve etkisinin arttırmasıdır.

* 1973te Türkiye’de petrol şoku keynesyenizmi bitiren ve neoliberalizimin tekrar önünü açmıştır. İkinci olarak Bretton Woods sistemi yıkılması. Keynesyen politikaları yıkmış ve neoliberalizimin önünü açmıştır. Gelir dağılımında başlangıçta olumsuz etki yaratıyor. Sonuç olarak finansal piyasaları ortaya çıkarıyor. (1973 öncesinde kurlar sabit petrol fiyatları damgalı değil, işçiler de kazanıyor)fiyatlarda büyük oynamalar oluyor. Kurlardaki oynaklık finans piyasasını ortaya çıkarıyor. Devletin koruyamadığını tüccarları finansal piyasa koruyor (ör: sigorta, gelecek sözleşmesi)

* 1973ten 2008e kadar olan dönemde gelir dağılımı bozuluyor finansallaşmayla birlikte. Sanayinin doğu asyaya kayması ücrette bir baskı yapıyor bu baskıda emek kaybeden kesim olmaya başlıyor. Sonrasında finansal piyasadan borçlanma başlıyor (hisse senedi almak, ortaklık vermek vs.) Böyle olunca reel üretim firmaları max kar istiyor. Firma hisse değerlerini yüksek tutmak için max kar istiyor.

Finans Nedir ?

İhtiyaç duyulan fonların uygun şartlarda sağlanması ve kullanılmasıyla ilgili faaliyetlerdir. Kişilerin ve kurumların maddi gelir elde etmeleri yatırım yapmaları ve zaman içerisinde bu yatırımları değerlendirmeleridir. İşletme ve ekonominin ortak dalıdır.

Finans , varlıklara , risklere ve geri kazanım oranlarına göre değer kazanır . Finansal analiz ve kararlarında önemli bir etken paranın zamansal değeridir.

Kapitalizm Nedir ?

4 tanımından bashedmek mümkündür. İlki ‘Sermayecilik’ olarak tanımlanır.

Kapitalizm piyasaya tümüyle hakim olmak ve onu kontrol altında tutmak isteyen iktisadi üretim tarzıdır.

Diğer tanım Karl Marx ‘ a ait olandır ve kapitalizmi temelde üretim ile emek

arasındaki yabancılaştırıcı ilişkiye dayanmaktadır. Buna göre eğer bir yerde üretim araçlarını kontrol altına almış , onu tekelleştirmiş bulunan sermaye sahipleri ve bu üretimde istihdam edilmek üzere beden gücünü belli bir ücretle işverene arz eden işçiler var ise , orada kapitalizmin özü oluşmuş demektir.

Dördüncü tanım Weber'e ait olandır ve temelde onu rasyonalite ile ilişkilendirir.

Weber'e göre kapitalizm kesinlikle sınırsız kar etme güdüsü değildir, aksine olsa olsa bu güdünün akıl tarafından dizginlenmesidir. Kısaca Weber için kapitaliz, akılcı iktisadi üretim sistemidir.

Kapitalizm karşımıza tek bir şekilde çıkmıyor, bir çok çeşidi var :

Ekonomik sistem olarak değerlendirildiğinde kapitalizm dört üretim faktöründen üçüne gör biçim alabilen bir ekonomik sistemdir. Dört emek faktörü ; emek, sermaye, doğal kaynaklar ve girişim gücü olarak sayılıyor. Emegin kapitalizmi olmuyor. Emek ekonomik sistemin yönetiminde ve yönlendirilmesinde başrole geçiyorsa o zaman sistemin adı sosyalizm (ya da derecesine göre sosyal demokrasi, komünizm) oluyor. Buna karşılık eğer toprak sahiplerinin üretim araçlarının mülkiyetine sahip olduğu tarım ağırlıklı bir sistem söz konusuysa tarım kapitalizmi, ticaret burjuvasisinin üretim araçlarının mülkiyetine sahip olduğu ticaret ağırlıklı bir sistem söz konusuysa ticaret kapitalizmi söz konusu oluyor.

Tarım kapitalizmi ortaçağda yaşanmış olan feodalizmin, ticaret kapitalizmi ise yeniçağda yaşanmış olan merkantilizmin sistemi . Sanayi devrimiyle birlikte kapitalizm bu kez sanayi kapitalizmine dönüştü. Daha sonrada finans kapitalizmi ortaya çıktı. Bugün kapitalizm dediğimiz sistem büyük ölçüde sanayi ve finans kapitalizminin ortak görünümünü yansıtıyor .

Klasik iktisatçılar kapitalist sistemde , sistemin özünü bozacak, çıkar-yarar dengesinin zedeleyecek müdahaleler ve düzenlemeler yapılmadığı taktirde , sistemin her zaman dengede olacağını öne sürerler.

Arada bir ortaya çıkacak dengesizliklerin geçici olacağını ve müdahale edilmediği sürece sistemin dengeyi yeniden kendiliğinden sağlayacağını iddaa ederler.

Bu iddaalara karşın sanayi-finans kapitalizmi irili ufaklı bir çok kriz yaşadı. Bunlardan ikisi çok büyük çaplı ve uzun süreli oldu. İlki 1873 yılında başlayıp yaklaşık çeyrek yüzyıl süren uzun depresyon, ikincisi 1929 yılında başlayıp on yıla yakın süre devam

eden büyük depresyondur.

Finansal kapitalizm Nedir ?

Rekabetçi kapitalizmin aksine şirketlerin rekabet etmediği , yasal olarak ya da yasadışı şekilde anlaşmalar yaparak birleştiği ya da beraber büyüdüğü, tekelleştiği ve rakipsiz hale geldiği ekonomik sistem. Tekelci kapitalizm , mali oligarşi ya da iktisadi sermaye olarak da kullanımları mevcuttur.

Terimin kullanımı ilk olarak kapitalizmin emperyalizm çağına girdiğini tespit eden marksist kuramcı Lenin tarafından ortaya konulmuştur. Serbes rekabetçi dönemden çıkan kapitalizmin, bankalar, borçlandırma, para basma yetkisini ele alma ya da politik yolla rakiplerini ortadan kaldırması ve irileşerek rakipsiz hale gelmesi ile birlikte finansal-kapital haline geldiği tespiti yapılıyor.

Bugün finans-kapital zümresinin toplandığı örgütler olarak uluslararası düzeyde Davos Konferansı örnek verilebilir. Türkiyede ise finans-kapital TÜSİAD,TİSK ve TOBB örgütlerinde değerlendirilmiştir.

OSMANLIDA FİNANSAL KAPİTALİZM

Osmanlı devletinin finans kapitalinin egemenliğine giriş sürecinde tanzimatla beraber dönüşen bürokratik yapının rolü önemlidir. Ancak bu noktada belirtmek gerekir ki , Osmanlının sahip olduğu bu siyasal zengin yapı aynı zamanda osmanlının tam bir sömürge devlet olması önünde de önemli bir engeldir.

Osmanlı uzun bir dönem güven içinde değerler sistemi ve dünya görüşüyle uyumlu kurdukları ve geliştirdikleri belli bir dengeyi esas alan ve tüm toplum kesimlerinin kuşatan ve herkese bellir bir düzeyde ekonomik ve sosyal garantileri temin eden sistemlerinde ısrar ettiler.

Çok uzun bir dönem kendi sistemlerine olan özgüvenleriyle hareket eden osmanlı finans kapitalizmi aşamasında , özellikle 19. Yy dan itibaren sistemlerinden tereddüt etmeye başladıklarına ilişkin ciddi işaretler ortaya çıkmaya başladı.

Osmanlı imparatorluğunu sanayi kapitalizmine ve ardında finans kapitalin egemenliği altına sokacak olan 1838 yılında ingiltereyle imzalanan Balta Limanı Ticaret Anlaşması avrupa kapitalizminin pazarı haline gelen osmanlı imparatorluğunun dünya sistemine eklenme sürecinin en önemli halkasını oluşturmaktadır.

Kurumsal yapıda batıyı merkez eksenli olarak sistemlerini modernleştirme sürecine

osmanlıda dahil oldu. İlk faizli modern banka, sınırlı sorumluluğu esas alan anonim şirket, hisse senedi kağıtların alım satımına konu olan borsa ve modern sigortacılık gibi kurumsal yapı ve organizasyonlarla osmanlıda bu finans kapitalizmi süreciyle tanıştı.

KAPİTALİZMİN FİNANSALLAŞMASI

Kapitalizmin son dönüşümü finansallaşma biçiminde olmuştur . Batılı büyük şirketlerin 1950-1960 larda yakaladıkları kar oranlarını artık yakalayamaz hale gelmeleri onları üretim biçimlerini esnek üretim modelleriyle ikame etmek dışında arayışlarada itmiştir.

Karları düşen batılı büyük şirketlerin yeni bir kar yaratma yolları aramasının sonucunda, finansal piyasalardan ve borsalar yoluyla ihraç edilen senetlerden elde edilen kar olanaklarının, üretimden elde edilen oranlardan daha yüksek olduğunun farkına varılması ise, bu anlamda bir dönüm noktası olmuştur.

Gelişen teknoloji ve ulaşım imkanları sayesinde, para ve ticaret hareketleri bağlamında dünya çapında sınırların yavaş yavaş ortadan kalkması, petrol krizinden sonra batılı bankalarda biriken para arz fazlasını değerlendirmek üzere bu bankaların yeni finansal araç, ürün ve hizmetler yaratması öte yandan 1970 lerin başında terkedilmiş olan para altın sisteminin yokluğu ve başta ABD olmak üzere ülkelerin değerli maden karşılığı olmadan para basabilme yetisi kazanması finansallaşmanın diğer nedenleri arasında sayılabilmektedir.

Bu noktada altı çizilmesi gereken husus kapitalizmin finansallaşması sürecinde oluşan sebeplerden hiçbirinin diğerlerinden bağımsız olmadığıdır. Tüm bu hususlar birbirleriyle eklemlenmiş ve kendi kuralları çerçevesinde iyi işleyen bir sistem oluşturmuşlardır.

FİNANSALLAŞMAYA YÖNELİK TARTIŞMALAR

Finansallaşma hakkında olumsuz düşünenlerin sayısı fazla olmakla birlikte, finansallaşmanın ekonomik gelişme açısından olumlu sonuçları olabileceğini düşünenler de vardır.

Finansallaşma ile ilgili olumlu görüşlerin ilki finansal piyasaların gelişmesinin atıl duran tasarruflar ile yatırımların buluşmasını kolaylaştıracağı ve ekonomik büyümeye olumlu katkıda bulunacağı görüşü olarak belirtilebilir. Buna göre, finansal piyasalar ekonominin büyüyelemek için ihtiyaç duyduğu zorunlu araçlardır.

Niall Ferguson'a göre en temel finansal dürtü gelecek için tasarruf etmektir, çünkü

gelecek öngörülmezdir. Dolayısıyla her ekonomide bir miktar tasarrufun ortaya çıkacağı muhtemeldir. İşte finansal piyasalar tasarrufların ekonomiye kazandırılması noktasında önem kazanmaktadır.

Finansal piyasaların yatırımlara kaynak sağlama fonksiyonların dışında işlevleri olduğuda belirtilmektedir. Bunlar ; portföy çeşitliliği ile riskin yayılması ve risk paylaşımının sağlanması , gerektirdiğinde likitide sağlamanın kolay ve hızlı olması, finansal derinlik oluşturma ve yatırımcılarla bilgi paylaşma olarak belirtilmektedir. Niall Ferguson, finansal yaratıcılığın, dünyadaki gelir eşitsizliklerinin ya da ağır borç yükü altında yaşayan ailelerin bu durumunun sebebi olmadığını, aksine modern dünyanın sahip olduğu maddi refahın gelişiminin vazgeçilmez unsuru olduğunu belirtmektedir.

FINANSALLAŞMAYA YÖNELİK OLUMSUZ DÜŞÜNCELER

Finansallaşmaya yönelik literatür tarandığında olumsuz eleştirilerin bir hayli fazla olduğu göze çarpmaktadır. Bunlardan ilki finansallaşmanın finansal balonlar yarattığı, yani gerçekte var olmayan, karşılığı olmayan sadece kağıt üzerinde şişirilmiş sanal varlıklar yarattığıdır.

HYMAN MİNSKY, finansal iktirsazlık hipotezinde iki varsayımda bulunmaktadır.

Bunlardan birincisi, kapitalizmin kendi kendine sürdürülebilir ve dengeli fiyatlara ve istihdam düzeyine ulaşamayacağı , ikincisi ise ekonomik dalgalanmalara neden olan hususun kapitalizm finansal özellikleri olduğudur.

MİNSKY' e göre, 2. Dünya Savaşı sonrası dönemden itibaren görülen ekonomik istikrarsızlıklar, finansal sistemin kırılganlığının bir sonucudur.

Ömer faruk çolak, finansallaşmanın bir başka olumsuz durumu tetiklediğine vurgu yapmaktadır. Buna göre, finansal piyasalarda bilgiye ulaşma kritik bir öneme sahiptir. Sistemdeki yükseliş ve azalışlardan max kazancı elde edebilmek için bilgi edinimi gerekmektedir. Diğer tüm iktisadi karar alma süreçlerinde olduğu gibi eksik bilgi durumu, yanlış seçim yapma riskini doğurmaktadır. Finansal piyasaların doğası gereği spekülasyonlara açık yapısı eksik bilgi durumunu doğurabileceği zararlarıda arttırmaktadır. Çolak bu durumlara "ahlaki çöküntü, ya da ahlak olmayan piyasa" şeklinde isimler verildiğini belirtmektedir.

İKTİSAT SOSYOLOJİSİ

İktisat sosyolojisini ekonomik fenomenin sosyolojik analizi olarak tarif edebiliriz.

İktisat sosyolojisi, iktisada bir sosyolog gözüyle bakan; toplumsal, kültürel değişkenlerin iktisat üzerindeki belirleyici rolüne dikkat çeken bir disiplin olarak geliştirmiştir.

İktisat sosyolojisi, Karl Marx, Max Weber ve Emile Durkheim'in eserleriyle doğmuştur.

Yaşadıkları dönemde kapitalizm, sanayileşme, kentleşme, hızlı teknolojik gelişme ve devrimler ile kurulan yeni dünya bu düşünceleri derinden endişelenmiştir.

Bu büyük düşünceler, kültür , güç, ideoloji, din, sınıf yapısı gibi kavramları kullanarak eski iktisat sosyolojisinin en iyi bilinen eserlerini yapmışlardır. 19. Yy da iktisat sosyolojisine en büyük katkılar sosyologlar tarafından yapılsa da iktisatçılarındaki disipline katkılar yaptığı görülmüştür.

Schumpeter, 'İktisadi Analizin Tarihi' adlı eserinde iktisat sosyolojisini yalnızca sosyoloji ile özdeşleştirmenin çok yanlış bir tutum olduğunu, iktisat sosyolojisinin iktisat biliminin bir parçası olduğunu belirtmiştir.

Ayrıca aynı eserinde Schumpeter , Klasik ve Neoklasik dönemde iktisatçıların iktisat sosyolojisine bazı katkıları olmasına rağmen, kurumları ve sosyolojik anlamda sınıf kavramlarını geliştirmediklerini belirtmiştir.

Durkheim, Weber ve Simmel'in iktisat sosyolojisine yaptıkları büyük katkılara rağmen, 20.yy içerisinde sosyologlar iktisadın araştırma alanından çekilerek bu alanları profesyonel iktisatçılara bırakmışlardır.

1930'lardan 1970'lere kadar iktisatçıları ile sosyologları arasında iletişim hemen hemen sona ermiştir. Çünkü Neoklasik Teori Avrupadaki tarihçi okul ve ABD'deki Kurumsal iktisat okulu karşısında büyük bir zafer kazanmıştır.

Ancak 1970'lerden itibaren iki disiplin arasında iletişimin arttığı, iktisatçıların sosyolojinin çalışma alanlarına ilgi duymaya başladıkları, sosyologlarında tekrar ekonomik sorunları çalışmaya başladıkları görülmüştür.

Böylece iki disiplinin ortak sınırları içerisinde önemli çalışmalar yapılmaya başlanmış.

1980'lerden itibaren iktisat sosyolojisi yeniden yükselişe geçmiştir.

20. Yy da endüstriyel sistemin gelişmesi ve dünya çapında karşılıklı bağımlılık ve etkileşim yaratmasıyla, toplumun kurumsal çerçevesinin ekonomi üzerindeki rolü

kendini iyice hissettirerek İktisat Sosyolojisi kendini bağımsız bir disiplin olarak kabul ettirdi.

İKTİSAT SOSYOLOJİSİNİN KONUSU

İktisadi fenomenler insanoğlunun gündelik yaşamının bir parçasıdır. En ilkel olandan en gelişmiş olanına kadar her toplum, kendi insanlarına mal üretir, toplar ve dağıtır. Bu faaliyetler ekonomik ve sosyal fenomenlerin birbirleriyle ilişkili olduğu bir alanda gerçekleşir. Bu alan temel olarak iktisat sosyolojisinin temel konusunu oluşturur.

İktisat sosyolojisinin kurucularından Weber ve Durkheim , bu bilim dalının konusunu 'sosyolojik bakış açılarının ekonomik olgulara uygulanması' olarak görürler.

Ekonomi sosyolojisinin analizlerinde, ekonomik faaliyet sürecindeki insanlar, sosyal gruplar, sosyal kurum ve yapılar ile sosyal değer, norm ve değer yaptırımların etkileşimi öne çıkar.

İktisat sosyolojisi insan varlığının güvence altına alınmasını sağlayan ekonomik faaliyeti, sosyal açıdan incelemeye yönelik bir bilim daldır.

Ekonomi sosyolojisi temel bir varsayımdan yola çıkar: Bütün ekonomik olaylar özünde teknolojik sürecin yer aldığı bir sosyal ilişkiler sistemi oluşturur.

DİNAMİK BİR DİSİPLİN OLARAK İKTİSAT SOSYOLOJİSİ

İlk adımda, iktisat sosyolojisinin, iktisat ve sosyoloji arasındaki bağlantının kurulmasını amaçlayan çalışma ve araştırmaları içerdiğini söyleyebiliriz.

İktisatçıların sürekli 'ekonomi yapan' insanla uğraşmaları : Buna karşılık toplumsal bir varlık olan, kendini sosyal ilişkileri içinde geliştiren ve bunun için topluma ihtiyacı olan insanın özelliklerinin yok saymaları ve dolayısıyla, bu insanın ihtiyaçlarına cevap veren toplumsal düzenlemeler üzerine düşünmeyi reddetmeleri, belkide sosyoloji ve iktisat disiplinlerine birbirine yaklaştırarak iktisat sosyolojisi disiplininin gelişmesini sağlamıştır.

Toplum yaşamını temelini maddi üretim oluşturur. Yaşayabilmek için insanların yiyecek, giyecek ve diğer maddi varlıklara sahip olabilmek için bunları üretmek ve dolayısıyla çalışmak zorundadır. En ilkel olandan en gelişmiş olanına kadar her toplumda insanlar malları üretir, toplar ve dağıtır. Ve bunları toplumsal olarak gerçekleştirirler. Dolayısıyla tüm ekonomik faaliyetler aslında içinde sosyal barındırır. Bu nedenle iktisat sosyolojisi iktisadi davranışı ortaya çıkaran sosyal kodlar, normlar

ve kısıtlamaların neler olduğu ve davranışın ne ölçüde etkilediği ile ilgilenir.

Böylece JOSEPH A.SCHUMPETER İktisat sosyolojisinin 'insanların nasıl şuanda yaptıkları gibi davranır hale geldiklerini açıklamakla görevli olduğunu belirtmektedir. Bir yönüyle bu soru sosyolojik hayalgücünün kullanılmasını gerektirmektedir.

Bilimsel gelişme ile sosyal olgular arasında yakın bir ilişki vardır. Sosyal olgular bilimsel gelişmeyi, bilimsel gelişmelerde sosyal olguları değiştirme gücüne sahiptir. Bununla birlikte bilimsel görüşlerle toplumsal sorunlar birbirleriyle etkileşim halinde gelişip değişir.

İktisat bilimi gözlenen (ampirik) olayların analizine dayalı bir bilim dalı olarak doğmuştur.

İktisat ve iktisat sosyolojisi, klasik iktisatçıların özellikle ADAM SMİTH'in çalışmalarıyla yakından bağlantılıdır.

19.yy ın sonunda ekonomi, kalkınma ve kurumların araştırılmasından çekilmiştir.Yüzyılın sonunda bu boşluk iktisat sosyolojisi tarafından doldurulmuştur. Tüm bunlar bu yeni disiplinin temellerinin yaptığı Almanyada SOMBART ve WEBER ile birlikte ortaya çıkmıştır.

İktisat ile iktisat sosyolojisi arasındaki ilişki disiplini kimliği açısından birçok tartışmaya sahne olmuştur. Bu görüşler üç ana grupta toplanabilir:

İktisat, sosyolojisinin dolayısıyla iktisat sosyolojisinin bir alt dalıdır.

İktisat sosyolojisi, iktisat bilimi için yardımcı bir bilim dalıdır: Yani iktisadın bir alt dalıdır.

İktisat sosyolojisi, bağımsız bir bilim dalıdır.

İktisat sosyolojisini iktisat ve sosyoloji disiplinlerini bir araya getiren yeni bir disiplin olarak kabul edebiliriz.

İKTİSAT SOSYOLOJİSİ VE İKTİSATÇILAR

İktisat sosyolojisi temel olarak sosyologlar tarafından ortaya çıkarılmış olsada iktisatçıların önemli katkılarının olduğu yatsınamaz.

SCHUMPETER, 'İktisat sosyolojisinin sadece sosyoloji ile tanımlanmasının büyük bir hata' olacağını ve iktisat sosyolojisinin eşit bir biçimde iktisadın parçası olduğunu belirtmiştir.

İktisadın kurucusu ADAM SMİTH 1760'lı yıllarda İngilterede başlayıp zamanla diğer ülkelere yayılan sanayileşme süreciyle yakından ilgilenmiş, sosyal analiz dışı bırakmadan ekonomi politikası önerilerinden oluşan bir 'sosyal teori' geliştirmiştir. 'Milletlerin Zenginliği' adlı eseriyle 1780 lerden itibaren ivme kazanan sanayi devriminin önemini ve anlamını öngörebilmiştir.

Kapitalizmin üzerine yapılan çalışmalar ve özellikle SCHUMPETER iktisat sosyolojisinin bağımsız bir bilim dalı olarak ortaya çıkmasında etkili olmuştur.

David RİCHARDO sosyal sınıf, John Stuart Mill ise mülkiyet ve miras gibi ekonomik kurumlar üzerinde çalışmıştır.

Ancak SCHUMPETER e göre Mill, bu kurumları belli bir ideali geliştiren veya engelleyen bir unsur olarak ele aldığı için. RİCHARDO ise sınıfı sosyolojik olmayan bir anlamda kullandığından iktisat sosyolojisine katkıları kısıtlı kalmıştır.

Daha sonra marjinal fayda analizini bulan JEVONS, MENER, WALRASS ve onları takip eden PARETO, WİCKSELL ve MARSHALL önemli gelişmelere sahne olmuştur.

Ancak 1870-1914 arasındaki bu dönemde iktisat sosyolojisi açısından 'hayal kırıklığı' yaşandığı belirtilmektedir. Çünkü milletler bireylerin toplamı olarak, bireylerde ekonomik mantıkla hareket eden adeta yaşamayan varlıklar ele alınmıştır.

Aynı dönem amerikan kurumsalcı okulun doğuş yıllarıdır.

Bu okulun temsilcileri THORSTAINVEBLEN, WESLEYCLAİR, MITCHELL ve JOHN R. COMMOS' tur. Bu üç kurucu ismin yaklaşımları, ilgi alanları ve analizdeki tarzları açısından farklıdır.

Mitchell finans ve iş devri konularına ilgi gösterirken, COMMON kanun ve işgücü üzerine eğilmiştir.

VEBLEN ise aylak sınıf ve firma teorisi gibi farklı konularla ilgilenmiştir.

-SON-